hominum peruersorum Quid itaque in sulphure nisi carnalem concupiscentiam accepimus Quae dum peruersis cogitationibus quasi quibusdam foetoribus mentem replet aeternam incendia praeparat & dum foetoris fumo nebulam in mente reprobi dilatat contra eam flammis sequentibus quasi nutrimenta subministrat Namque sulphur foetorem carnalis concupiscentiae designet ipsa sacra eloquia testantur quae contra sodomam ignem & sulphur emplusse damnarrant Quicumque carnis eius scelera punire decreuisset in ipsa qualitate eultionis notauit maculam criminis Sulphur quippe ut diximus foetorem habet ignis ardorem Quiergo aduersa desideria ex carnis foetore carserant dignum fuit ut simul igni & sulphure perirent quatenus ex iusta poena discerent ex iniusto desiderio quid fecissent Qui quia etiam nisi supplicus deputati ideo ante conspectum agni cruciari dicuntur non quo ipsi eundem mansuetudinis agnum uideant cum sint exteriorib⁹ tenebris mancipati sed quo nec inter ipsa supplicia eius terrorem euadant quem dudum superbi contemnebant Angelorum autem uocabulo in quorum nunc conspectu isti cruciari dicunt non solum illiangelica spiritum etiam electorum ecclesia exprimitur quin septemangeli esse figuratur Sed mirandum ualde est cur hi qui summa felicitate perfruuntur miserorum cruciatus suboculis habere dicuntur Quia enim caelestis patriae caues per fectum gaudium ex uisione conditoris sui habebunt procul dubio ex miserorum cruciatu nullum merorem contrahent Et quia eos minime aduenam redire posse considerant profecto adeos nulla misericordia seipsos inclinant Cur ergo in conspectu eorum cruciantur quinec illorum miseriis ultra compatiantur ut pro eis apud iustum iudicem interueniant nec de illorum supplicii sullum merorem habere probantur Sed sciendum no bis est quia ordinate diuina iustitia hoc ideo fit ut dum impiorum cruciatus iusti conspiciunt in dilaudibus crescant quia & in sempiternum bonum quo gratis remuneratisunt & in illis aspiciunt supplicium quo miseri cordi terea uaserunt Et rursum ut malorum tormentum ad electorum proficiat laudis incrementum tradenim pulchra est rerum uniuersitas dum & gehenna iuste cruciat impios & aeterna felicitas iuste remunerat pios Sicut niger color in pictura subsistere natur ut super rectus albus uel rubeus pulchrior ostendatur ita unquam tunc malos bene ordinans dispar feliciora exhibet gaudia beatorum ostensis ante oculos eorum supplicus reprobor

Bln. lat. fol. 738, f. 34r

Ben. Lat. fol. 738

f. 37r

...onisse frem ...onabuntur reuertad locum educent... Dne dne aperi nobis
Sed locuse respondit dicens Amen dico uobis nescio uos. t. lob quoq ocum
...ode quiolibz reprobodicat Hequecognoscerum impluslocus ...Aper
...atur intelligi. ...ssime ...rt quisemel aeternis supplicis miquide putat Hequaquam mal
...nus ...dbeatitudinis gloriam pertangent Haec breuiter ...uersum
origenianos dixisse sufficiant nunc quid demalorum supplicis subdatur
...udiamus; sequitur Hec habent requiem die ac nocte qui adorauer
bestiam et imaginem eius et si quis acceperit caracterem nominis eius.
Mirum non e si eterno supplicio deputatis requies nulla est sed miran
dum alde est quomodo die et nocte cruciari dicantur hi qui aeterna
nocte damnantur Hequeenim ibi dies est ubi lux nulla est Sed sciendum
nobis est quicumsi aeternis malorum cruciatus in die et nocte de
fecum mirabilitatis eorum exprimitur et si cui die et nocte cruciatus cessa
ne succedente tempore deficiunt sicilisine omnimodo defectu defici
unt quia conspectu creatoris damnandi resiliunt hinc e erum quod
cum a ...ntate aduenerit eum tempora ee desinant dere probis ppsal
mis amdicatur Et tempus eorum in aeternum Hequeenim illud dic
cum e inter pora fuerunt quando post finita tempora ...nta sit aduene
rit Angelo dicit esta in quiperuiuentem in secula seculorum confirmat
dicens quia tempus iam non erit qualiter ergo bestia et imago eius adoretur
reprobis quibus uemodi sancti caracterem eius accipiant in frontibus aut in manu
bus suis plenissime eum tractauimus Et ideo cum saepius inculcatur fu
diose a nobis in expositione non tacetur Ne fastidium lectori ipsa repetitio
generare uideatur sequitur hic pena eorum e qui cultu diuum man
data dei et fidem suam Enarrat ea malorum futuri tormenta propter eam
uicens futuro tempore ad eos conuertit sermonem qui in medio malorum
positi ne bestiam et simulachrum eius adorent eiusq caracterem accipiant
sola pacientia auctore expectant Quae sint autem mandata dei et fides sua
superius habunda ter expressimus Sed quia totiens in hoc libro an
quam eminentior alicui interpres uir diu patientiae reperiatur. libet
de aliquid breuiter dicere quanteq sit excellentiae demonstrare Debe
mus quidni inter scandala mundi discipulos mittens ait Inpacientia
ura possidebitis animas uras Sic quippe mirabiliter condita sumus ut
prius animam et anima possideat corpus Tus uero anime et corporis posses

umigr̃ psal mis adicat estomihi in dn̄m p̄tor̃ et mlocūm tu dem aut locus respondeat impius
endico uob nescio uos. t.

Blu. lat. fol. 738, f. 35v
Blu. lat. fol. 738, f. 35v

Ben. lat. fol. 738

f. 35v

nonaluerlatusmauseſt atq; aliudminus ſedcunctasimul quatuor latera aequalispa
cio tenduntur Quaeipsaſeardemur inter quaſdiximus fidemſcilicet ſpem caritate
atq; operatione quandiuinhacuita uiuimus aequaleſſibiesſe apudnoſipſos inuenimus
Idcircoautemmaior ſpei & fideicaritasdicitur quiapoſtquamadauctoriſim ipſeam
peruenitur ſperquidem & fideſ transeunt ſedcaritasmanet Namnunc&quantu
credimus tantumamamus & quantumamamus tantumdeſperesumimus Defide
quoque&operatione iohannesapoſtolus fateturdicens Quiſedicitnoſſedn&man
data eius noncuſtodit mendaxeſt Nottiaquippedi adfidempertinet mandato
rumcuſtodia adoperationem Cumergouir tus tempus & locus operandiſuppetit
tantumquiſoperatur quantumnouerit dn & tantumſenoſſedmindicat quanti
prodobonaoperatur Deſcribatur ergoelectoruciuitas inquadro quiuniusquiſq.
quinactiuaciuitae exercituuerſatur tantumcredit quantum & ſperat amat &
operatur Tantumſperat quantū credit operatur & amat Tantumamat quan
tumcredit ſperat & operatur Tantumoperatur quantumcredit amat & ſperat
Quaetaq; inſcā eccleſia populimultiſunt & robuſtaper fidem & longanimesper
ſpem & ampliper caritatem & efficaceſperoperationem beneaeleſtisaedifica
uitas inquadropoſitaeſſeperhibetur Nunctaliud quoque deelectorumuir
tutibus loquamur ſepe exeiſquoſdamudemus prudenterper intellectumam
forteſinaduerſitate uultuoſinoperatione temperanter uoluptatibus atq; in
omnizelodiſcretionis ſemenſura moderanter Quidum prudentiam fortitudinē
uultuamatq; temperantiam uel ſicutear enumerare quibusdamplacet pruden
tiamtemperantiam fortitudinem atq; uultuam tenent menſuramſpiritalis
ciuitatis inquadrohabent Ecce&enimipſeuir inter quaſ habere bonos & fideles
diximus ſicinquadroſunt utunus alteriumnoncedat Magnaquippeeſt pru
dentia ſedſiminuseſt uoluptatibus temperans minuſinpericulis fortis mi
nus inoperationeiuſta profectominuseſt prudens Magnaeſt temperantia
ſedſiminusintellegit undeſetteperet ſiaduerſasuſtinere per fortitudinē minus
uulet atq; inmorem animumdeicit Siperpreceptionem ſuam aliquando
adinuſtitiae operaproruit minuseſt temperans Magnaeſtiuſtitia Sed
ſiminusquamdebet inter iuſta & inuſta opera diſcernit ſiminuscor imundi
delectationi nontemperat ſiminusſecontrariaduerſa conſortatur minuseſt
uirtus Menſuretur ergo perfectorumfideliumuita pquadrū & tantū habeat
ciuitatis latusunū quantū latera ſingula Quiaunusquiſq. tantū prudens
eſt quantū temperans fortis & iuſtus Tantū temperans quantū prudens fortis

1 Magnaē fortitudo ſalſimin; intellegit quebonacuſtodiaē quib; malisreſiſtat ſimin; uoluptatibus appetitus temperat ſedumaē delectationi
2 iuſtitiae operaminus ritnā atq; aliquando iminuſtitiae dominationeſuperatē minusē fortis ſ.

Yale. lat. fol. 738
f. 42v

contundere ualent · sed eas mouere non ualent · Hieronimum ergo & dico uic
torinum · Augustinum primasium · atq; gregorium; Quorum alius ad integrum
eandem reuelationem · exposuerunt · Alius per diuersa in suis opusculis explanando
adsumpserunt; Ad confutandam autem dementiam aliter dicentium · obuiat spūs sc̄s
per salomonem loquens · et non solum de eis libris in quibus aliquem dixit · Sigitur
propter hanc sententiam · qua dicitur · Si quis apposuerit · ad hec adponet dūs
super illum plagas scriptas in libro isto · Hec apocalypsis exponi non debet · ergo · nec omnia eloqui dī · quae alibi nihil addere spūs sc̄s uoluerit · Intellegant tandem in hac
sententia · hoc contestari ut nec prauae · hereseos aliquid in prefata istoria admisceatur · Nec deest aliquo quam catholicum auferatur · et quidem salomon sine
additamento omnia rum hoc fieri prohibuit · Iohannes uero & iam terrorem plagarum
atq; amissionem · & eorum bonorum abiecit · ut non solum monendo ponderet
auctoritatis uigorem · uerum & iam terrorum minis coherceret temerarios ·
sequitur · Dicit quia testimonium phibet historiam · & iam uenio cito amen ·
quia magne sunt · auctoritatis quem hac historia narratur · Hinc liquido colligit ·
quorum is qui se cito uenturum adnuntiat · Ideest dūs ihs xps testimonium phibere
probatur · Unde mirandum ualde est · quur apud orientales secundum quorundam sententiam · de hoc libro dubitet · ne que quam plene auctoritatis sit · cum
maxime cum et fidelis eiusdem historiae scriptor iohannes · ter meminerit · et loca
in quo usa fuerit · a quo & quem missa · a quo et quem reuelata cum is q; testimonio sit robo rata · apertissime declaratur · Nec enim qua de his quae narrant
dubitaret · subiecit · Adhuc idem qui testimonium phibet eorum · dicto se uenturum
esse predixit · solite confirmationis iuramento · & ait · Amen · ideo fiere · sue fidelium
In alia sancti translatione · dno dicente · & iam uenio cito · amen · ecclesia respondere
uidetur · uen dne ihs xpe · Hoc enim cotidie uocibus hoc sc̄is clamat desiderium
cum dicit · Aduenat regnum tuum · et illud ostende · faciem tuam et saluemur ·
Quia uero eandem ecclesiam non ut predicatores non per legem sed per gratiam
iustificari docuerunt · rector iohannes insultatione concludit dicens · Gratia
dūi nostri ihū xpi uobiscum amen · Agracia enim cepit dicens · gracia uobis et pax
ab eo qui est et qui erat et qui uenturus est · et ad gratiam re currens · si nem loquutionis fecit cum dixit · gratia dni nri ihū xpi uobiscum amen · Hoc scilicet in facto
docens · qui a et p̄ueniente gracia saluamur · et subsequente iustificamur · Hanc
enim consuetudinem p̄dicator gentium tenuit · quem in propriis epistolarum
suarum gratiam salutationis semp fidelibus p̄misit · et ineis de omnibus [illegible]
[illegible] magnis ·

STAATSBIBLIOTHEK
PREUSSISCHER KULTURBESITZ
BERLIN
Signatur: Ms lat fol
738

f. 166r

humilson · id latina unā lingua · dicentes ipsi almis · omnis
ecanteis · laus tibi dne · rex aeternę gle · Nam ore ipsonullorum
qui capiuntur detinentur dr̄ in psalmo · Quom̄ cantabim̄
canticum dni in tra aliena · Et ter quinto die scriptura · qua
nonē speciosa laus in ore peccatoris · Ergo qui cumq. in his
diebus lxx salubrime instituit cursum suum · id utq
pśentis status bene direxerit · inde posita omi inepta
letitia et uanitate · ieiunus et angelus et orationib; et elemo
sinisq. accedentis bonis operibus assidue insistat · et per gri
nationis suę assidue recordatus fuerit · hic sem̄ pascha felicē
celebrabit · canticū etiam leticię id est qd ē laudi sine
fine cantabit · pascha namq. gr̄ lat̄ transitus dr̄ · et nos si
paschalem̄ celebrare uolumus · transitum faciamus aut nos
a diuinitus · et de terrenis ad celestia · et de transitoriis ad
semp manentia et eterna transmigrare studeam̄ · pascha
enim nrm̄ immolatus ē xp̄s · Finit aut hanc lxx observatio
sabbi ante octabas paschę · quando etiam sicut iā sup̄ diximus
ecclia scā canere solitę · Et dnē dns populum suum in exultatione
Benedicit ē egressu misteriis ecclę quos lxx sabbato finitur ·
Peccatis enim nris exigentibus in captiuitate et peregrina
tione degentes · sed p dni gram et misericordiā ad requiem
quę p sabbatum significatur reducim̄ · Cantat aut ille
die duo atq quę gemina sanctę lętię designant · Nam illud
atq quod sabbato cantatur scilicet confitemini dno qm̄ bonus
qm̄ in sclm misericordia eius · lętitiam sanctę designat quam modo
quicumq. fideliter finiunt in animabus p cipiunt · et sci omi qui
in celesti gla sunt p petuo fruuntur · Illa aut duo quę in sequenti

humus et fragilitatis sensus interior cordis nri · et ecclia
inclamat · et quasi importune auxilium petit dicens ·
Exurge dne · adiuua nos et libera nos · ut quamus nos
digni nominis liberari · libera nos propter nomen tuum
ut gentes · et non secundum merita nra · hoc ide namq;
sonat oratio prima ipsius diei · in qua dr̄ · Dr̄ qui spem
qua extra nulla nra actione ē fidim̄ · ut ex nullo nro bono
operę fiduciam habeamus · sed sola tua miseratione saluari
speremur · Temperata bonis athleta paulus · et doctor gentium
nobis apponit · cuius patientia et fortitudine in tribulatio
nibus imitem̄ · Responsorii sequunt gentes qm̄ nomen tuum dns ·
ut cognoscant quinos tribulant et persequunt · quia non sum
uerbi · nec nomen dominorum illis cōparet · sed tu bone qui
nos ēdidisti · et solus iuste dominaris altissimus super
omnem̄ terram · sequit̄ tractus · Cōmouisti dne terram̄ tuam
et conturbasti eam · Terram cōmouit die · peccatoę ecclesiam
hominum adpenitentiam peccati · Terra quippe cōmouet
quando peccatoris cor adpenitentiam et lacrimas excitat ·
Et motū aut terram semen inducit · quia cōmota cor da penitentia
semen uerbi auditus suscipitur · et uberius fructū faciens
crescit et multiplicatur · Unde conuersionem eius sequit
in quo dextra perversa et spinosa atq. debona quę fructum
p patientia reddat mutamur · Intexe mere patissim
quia ociosi flemus · et aduinam colendam mutati sumus ·
nunc inde semen uerbi in cordibus nris uel in bonā terram uer
tere et fructificare et patientia fructum plurimum affe
ram̄ · Sequit̄ offe p hec gressus nros · dep̄cat̄ ecclia ut peccata

Blu StB. Lat. fol. 740, f. 1v

STAATSBIBLIOTHEK
PREUSSISCHER KULTURBESITZ
BERLIN
Signatur: Nl Ad fol
740

Ber
StB.
lat. fol
740,
f.10

Sic reddidi retribuentib; mihi mala. Iusti auxiliū meū
Adnō. qui saluos facit rectos corde. Sicut medicinam
exhibet quasanandū infirmi. quanto magis eam qui ceu fodi
amursam. Qm sicū adhuc peccatores cēm xpc pnobis mo
tuus ē. quanto magis nunc iustificata saluierimus ab ira ipsius.
Iusti auxiliū meū adnō. qui saluos fac rectos corde. dirigit ius
tum. scrutans corda. & renes dūs. Iusto auxilio saluos fac
rectos corde; Non sicut scrutat corda & renes. ita saluos fac
rectos corde terrenos. quia cogitationes ex male sunt in
prauo corde. & bonae in recto corde. Delectationes aūt
non bonae ad renes pinent. quia inferiores sunt atq; ter
renę. bonae uero non ad renes sed ad ipsum cor. Prop
terea nonita dici possunt recti renib; sicut dicuntur rec
ti corde. cum iam ubi cogitatio. ibi et delectatioē. quod
fieri non potest nisi cū diuina atq; aeterna cogitantur.
Dedisti inquid lętitiā in corde meo. Cum dixisset signatū
ē. sup nos lūm uultus tui dnē. Nam phantasmata rerum
temporalium quae sibi animus fingit. cū spei ina mortaliq;
iactatur. quā uis in animb; imaginationib; afferant
sępe deleram insanā quę lętitiam. Non tam cordi hae de
lectatio sed renib; tribuenda ē. Quia ille oms imaginatio
nes de inferiorib; hoc ē. terrenis carnalibus quę rebus
adtractę sunt. ita ste ut scrutans corda & renes dūs. Ctę
spiciens in corde rectas cogitationes. in renib. nullas delec
tationes iustum auxilium prębeat rectis corde. ubi mun
dis cogitationibus sup nae delectationes sociantur. Et
ideo in alio psalmo cum dixisset. in sup eius q. ad nocte

angti iucundiae. ad puniendā peccata. quos iam non propi
tiatam qua non gaudent. sed ppē malitiā poena humana
delectat. Non ergo dūs iram adducit p singulos dies. id non
p singulos dies. Ad iudicia congregat ministros suos. Nunc
enī patientia dī ad paenitentiā inuitat. ultimo uero tē
pr. cū ibi homines propē duritiā suam. & cor inpęnitens.
thesaurizauerint sibi iram in die ire & reuelationis
iusti iudicii dī. Gladiū suū uibrauit. Nisi conuersi non
minē gladium suū uibrauit. Potest ipse homo do
minic gladius dī intelligi. hoc est framea quē non
uibrauit primo aduentu. sed tam quā imagina humilita
tis abscondit. uibrabit aūt cū sedo aduentu uenies iudicare
uiuos et mortuos. In manifesto splendore claritatis suae
iustis suis lumen. & terrores impiis coruscabit. Nam in
aliis exemplarib. p eo quod ē. gladiū suū uibrauit. framea
suam splendificabit positiuē. quo uerbo conuenientissime
significari arbitror ubi amū dominicae claritatis aduentum.
quando quidē ex ipsius pśona intelligitur qd alius psalm hī. libe
ra dnē ab impiis animā meā. framea tua ab inimicis manus
tuae. Arcum suum tetendit et paratit illum.
Non passim uerborum tempora praetereunda sunt. quod gladiū
defuturo dixit uibrabit. arcū de praeterito tetendit. deinde
p terna temporis consequunt uerba. Et in ipso parauit
uasa mortis sagittas suas ardentib. operatę est.
Arcū ergo istū scripturas scias libenter accipere. ubi fortitu
dinem noui testamti. quasi neruo quadā duritia ueteris
flexa. et domitae. hinc tam quā sagittae mittunt apti.

Ben. Lat. fol. 740
10 r

10 v

Ber. SB. Lat. fol 740, f. 6r

[illegible] iurenem posse reperire. Verū ne occultam eius
[illegible]pulis nondum idoneis dixit. multa habeo uobis dicere sed
uos non potestis portare illa. Et apls paulus etiam. non potui loq
uobis quasi spiritalibus. sed quasi carnalibus Unde manifestum
nonee culpandum aliquando uerum tacere. falsum autem di
ere nonnunquam concessum ee. p fectis. Unam sanguinū
& dolosum Abhominabitur dns

Porro hic recte uidem repetitum quod ait superius. Odista dne
eos qui operant iniquitatem. perdes eos quilo quantum mendacii
am. utrum sanguinū Adoperam iniquitatem referas. dolosu
autem Admodum. Dolus e. ea cum aliud agitur. Aliud
mulatur; & aliud uerbo usus e. quod aut abhominabitur;
Solent enim Abhominatione eschereditari; hic aut psalmus
p aest quia hereditatem accipit. quae subiecta expositio
onem spersuae dicens. Ego aut in multitudine misse
rationis tuae Introibo in domum tuam.
In multitudine misericordiae forte misericordiae homi
num p fectu dicat quib; ciuitas illa contra
bit. quam nunc pacificat. & paulatim parit ecclesia
homines ante multos progenie natos. atque perfectos. recte
dicit multitudinem misericordiae dignus. cum uerissime die
tum sit. quid est homo quia memor es eius. Aut filius homi
nis quia uisitas eum. Introibo in domum tuam. tamquā
lapis credo inaedificatum dictum est. Quid enim Aliud do
mus dī. quam templum die. de quo dictum e. templum
enim dī sum e. quod erat uos. Cuius Aedificii lapis an
gularis e. ille quem suscepit coaeterna patri uirtus & sa
pientia dī Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo
Ad templum si prope templum intelligimus non enim
ait adorabo in templo sco tuo. sed adorabo ad templū
sum tuum. intelligendum e. etiam non de p fectione.
sed de progressu ad perfectionem dictum e. ut illud p fectione

Conuertetur dolor ei in caput eius. & in uertice ipius iniquitas
eius descendet. Cum ergo punitos. ut uidetur punire eos qui legē
praeterierunt. nonne si inferens desuper malū sed mundi quod de le
gerunt eos expellens. Ad eos p tinet summa miseriarum.
Homo aut eū malū p malo reddit. malo uoto id facit. et ob hoc
prior infamatus est. dum punire uult malum. Dirige in con
spectu tuo uiam meum. Nihil manifestius. quam deo
ea commendare quo proficiat. Hoc e. enim aut. quod non terrarum
loci pagitur. sed affectib; animarum; in conspectu inquit tuo dirī
gatur meum. Ut ubi nullus hominū uidet. quib; credendū non est.
laudantibus. aut uituperantibus; Homini ullo modo possumus
de alterna conscientia iudicare. ut ea uia dirigatur ad mī
deo fub iecit. Cui non e. in ore eorum ueritas.
ubi; utiq; iudicantibus non e. credendū. eadem mens
ad conscientiam accedit conspectum consequendū est. Cor
rupta una est quomodo ergo potest e. in ore eorum ueri
tas. quorum cor fallitur depraedato & poena peccati.
Unde reuocant homines illa uoce. utquid diligitis uanitatē
& quaeritis mendacium. Sepulchrū patens e. quia ut
Ad uocatione significationem referri potest. propter qua
plerumque homines adulatione mentiuntur, & mirabili
patens dicit sepulchrum. cui semper inhiat illa uocati
tas. nonne sepulchra quae recepit cadaueribus mununtur.
Facete etiam intelligi quod mendatio & blanda adulatione
animae inse quos adpecuniam inlectant. eos tamquam cloa
cae cum insua uita conuertunt. Quodquib; contingit cui
peccato morientur. recte illi aquib; inducuntur sepulchra
patentia dicti sunt. quia ipsi quodā modo examines.
uitam non habendo ueritatis. & mortuos inse receperunt
quos uerbis mendacibus & uano corde interemptos secon
uertuntur. Linguis suis dolose agebant. Ut linguis
malis. Nam hoc uidetur significare. cum dicit suis. Mali

Ben. lat. fol. ~~759~~ 740?

fol. 6r

Blu. St B.
Cat. fol. 740
f. 22ra

ficauerant nobis gloriam dī posite inxpō ihū p grām remissionē
peccatorum; Omēs enim peccauerunt & egent gloriā dī; iustifi
cetur enim gratis p sanguinem ipsius; Quia gratis. ideo gratia, Non
enī gratis. sine gratuita. quia nihil boni intulerāmus. unde alia
dona mereremur. magis quam magis gratis inferret. supplicium.
Ideo gratis praestitum beneficium; Nihil praecesserat unde mer
nris. nisi unde damnari deberemus; Illeautē non ppter nostram iu
stitiā sed ppter suam misericordiā. salvos nos fecit p lauacrum rege
nerationis; haec est inquā gloria dī nostra; Nihil enī boni fecisti.
& tamen tantum bonum accepisti; sic enim ppter ad gloriā quā
caeli enarrauerunt. die dnō dō tuo. dī meus misericordia eius prae
ueniet me. Praeuenit enim te utique praeuenit. quia nihil inte
boni inuenit; praeuenisti supplicium eius suplicando. ille praeue
nit supplicium tuum peccata delendo; tanquā enim expec atore iusti
ficatus. ex impio pius factus. ex damnato regno assumitur. Die dnō
dō tuo. non nobis dnē non nobis. sed nomini tuo da gloriā; dicam
non nobis; quibus enim si quasi nobis. dicamus inquā non nobis.
quia sic ita facere & sicut nobis. non nisi poenas infligere & nobis;
Non nobis. sed nomini suo de gloriā. quia non secundum iniqui
tatem nram fecit nobis; non ergo nobis dnē. non nobis; respici
eo confirmata ē. Non nobis dnē. sed nomini tuo da gloriā, hoc
illi noverāt caeli. qui enarrarunt gloriam dī; et opera ma
Et quod dictum ē gloriā dī. nūc ei annunciat firmamentū
hoc repetitum ē opera manuum eius; Quae opera manuum eius.
Non sicut quidam sentiunt. dī uerbo fecit omā. & tanquā praes
tantiorem ceteris. hominem suis manibus fecit; Non ita sentiendum ē,
Infirmae ista. & non satis elimatā sententia; Omā enim. uerbo fecit;
Nam licet opera dī diuersa narrarentā inquibus ad imaginem

ad patrem suum. Non sum dignus uocari filius tuus. Infelix
p humilitatem impetrat felicitatē. & eo se cōmendat dig
num. quod confitet indignum; Haec dī gloriā caeli enar
rant. & opera manuum eius adnuntiat firmamentū; Cae
lum. firmamentum firmū cor. non timidum cor. Adnun
tiat enim. sunt ista uī impiorū. inter aduersos clō. inter ama
tores mundi p secutores q. iustorum. Inter seuientem mundū
adnuntiata sunt ista. sed saeuiens mundus quid poterit
facere. quando firmamentū ista nuntiabat. Adnuntiat fir
mamentum. quid. opera manuum eius. Quae sunt opera
manuum eius. gloria dī illa qua salui facti sumus. qua crea
ti in bonis operibus sumus. Ipsius enī sumus figmentū. crea
ti inxpō ihū in operibus bonis. non solum quippe homines.
sed & iam iustos. Tamen sumus. ipse fecit nos & non ipsi
nos. Dies diei eructat uerbū et nox nocti indicat
Quid est. forte planum & apertū ē; scientiam
dies diei eructat uerbum. apertum & planum. tanquam p
diem. quod autem nox nocti indicat scientiā obscurum est.
tanquam p noctem. Dies diei. scīscis. apti fidelibus; Ipse xpc
apostolis. quibus dixit. uos estis lumen mundi. Apertum hoc
uidet & cognitū facile. quomodo autē nox nocti adnuntiet
scientiam; Nonnulli haec uerba simpliciter intellexerunt.
& forte hoc sit uerum aestimantes hanc sententiam significa
tum esse. quo tempore dnī nri ihū xpī cum in terra uersaretur
apti audierunt. hoc in posteros esse transiectum tanquā de tē
pore in tempus. Dies diei nox nocti; Prior dies posteriori diei.
& prior nox posteriori nocti. quia haec doctrina diebus &
noctibus praedicat; Iste simplex intellectus. cum sufficit. suf

Bln. lat. fol. 740
22 r

22 v

Blu. StB. lat. fol. 740 f.30v

ꝛuocandū me abste. quasi gloriā abhominb; querā
& inuentā ē. miqui ass lin Itaq; inquitas. mendatio suo
delectata ē. Nāme nmouit cui exhoc pmissa ē. meras
maior meꝯlis. Credo uidere bona dñi mita uiuentiū
Ctqm hec prior passus ē. dñs meus. si ego quoq; linguas
mouentiū contēpnam. Os enī qd mentit ē. occidit am
mā. Credo uidere bona dñi mita uiuentiū. ubi nullus
ē. falsitatis locus. & sustine dñm. uiliter age. & con
fortet cor tuū & sustine dñm. Sed quando istud erit.
Arduū ē. mortali. tardum ē. amanti. sed audi nfallace uocē
dicentis. sustine dñm. Tolera ustionē renū uiliter.
& ustionē cordis fortiter. ñ tibi negatū putes. qd nondum
accepis. ne desperatione deficias. Unde quia dictum ē.
sustine dñm.

Explic̄ de psalmo .xxvi.
Item sequentia eiusdem psalmi

NS dñs nr. alloquens. & consolans nos; pfecto quos respic̄
exusto iudicio suo. insudore uultus nri panē manducare
ex nobis. nobis loqui dignatus ē. ut ostendat qua ñ solum ē
conditor noster sed habitator. Uoces istius psalmi quas audim
mus. & ex parte cantamus. si dicam qd nrę sint uerendū
quemadmodū uerū dicamus. Sunt enī uoces magis spūs di.
quam nrę. Rursū si dicam nrās non ē. pfecto mentiri sum.
Non enī ē gemitus. nisi laborantiū. aut omis ista uox quę hic
sonuit. plena doloris & lacrimarū potest ē. eius quinūquā
potest ē. miser. Dñs ergo misericors. nos miseri. Mise
ricors loqui dignatus ē. miseris. dignat & iam utin ipsis mise
ri uoce misericors. Ine

Unctio ista. pficit nos spiritalit̄ milla ura quę nobis pmit
titur. Est autē hec uox desiderantis illā uitā. & ista aut
hec uox desiderantis grādi. quę in nobis infine pficiet. ideo des
tum ē. prius quā luminet̄ur. Unguent enī modo in sacramto. & in
eramto ipso pr figuratur. quidda qd futuri sumus; & illud
nescio quid futurū ineffabile desiderare debemus. & in sacra
to gemere. utin eare gaudeamus. quę sacramto prmonstrat.
Ecce quid dicit. Dñs illuminatio mea & salus mea quē timebo.
Ille me illuminat. recedant tenebre. Ille me saluat. recedat
infirmitas. ambulans in lumine firmus. quē timebo. Non enim
tale salutē dat dñs quę ab aliquo possit extorqueri. aut tale lumen
ē. quod ab aliquo possit obtenebrari. Dñs illuminans. nos illuminati.
Dñs saluans. nos saluati. Si ergo
ille illuminat. nos illuminati. & ille saluans nos saluati. pr ipsi
nostre tenebre & infirmitas. habentes autē in ipso spē certā & fixā
& uerā. quē timebimus. Dñs illuminatio tua. dñs salutaris
tuus. Inuenī potentiorē. & time potentissimū omnū. ad omnia
tanē sic pmineo. ut & illumina & me. & salua & me. Nec timeo
aliquē. pter ipsum. Dñs pector uitę mee. a quo trepidabo.
Dum adpinquant sup me nocentes ut edant carnes meas. qui tri
bulant me inimici mei. ipsi infirmati sunt & ceciderunt.
Itaq; ego qd timebo. aut quē timebo. ego quē trepidabo. aut
quid trepidabo. qui me psecunt. ipsi infirmant ipsi cadunt.
Quare autē persecunt. ut edant carnes meas. Quę sunt car
nes meę. carnales effectus mei. Seuiant psequendo mihi in
memoriā. nesi mortale erit in me aliquid qd psequatur. puenire
non possit ubi habitat dñs meus. Manducent carnes meas. finitas
carnis. spūs eo & spiritalis. & quidem tanta salutē mihi pmi

Bln. lat. fol. 740
30 v

30 v

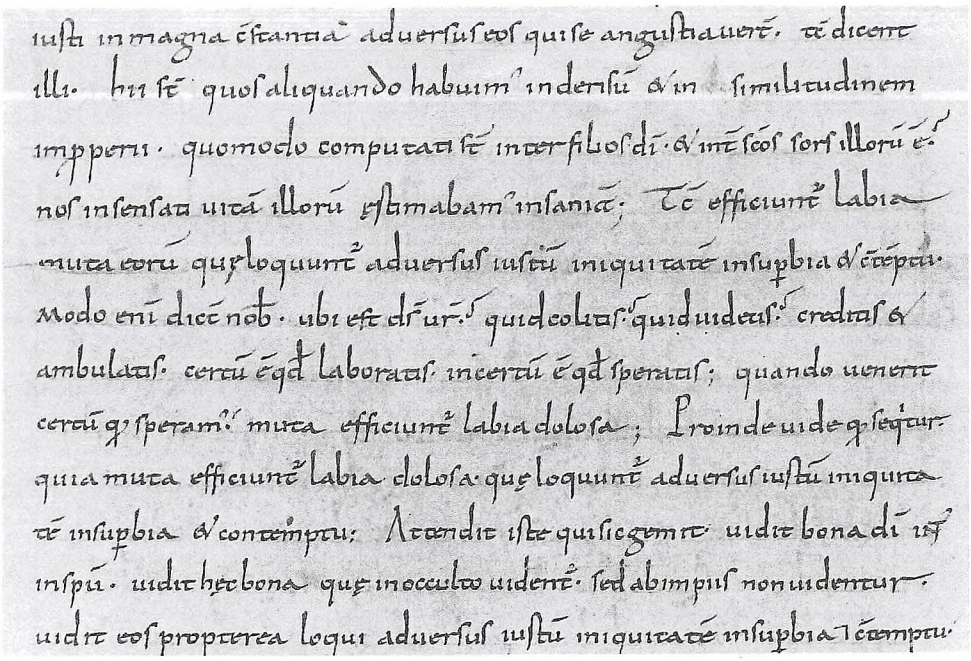

Augustinus, „Enarrationes in psalmos" (CCSL 30, En. 2 sermo 3 pars 5), auf Z. 21 der Hs. die Variante „creditis et ambulatis". Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz, Ms. lat. fol. 740, 41va (Originalgröße).

Anhang

Aus LARS-Datenbank CODEX, Dok.-Nr. 119. Augustinus, Aurelius : Enarrationes in psalmos. Teile: En. Ps 1–100.

Besitzer: Berlin SB, Preußischer Kulturbesitz; Sign.: Ms. lat. fol. 740 (Kat.: Görres 36).

Prov.: Trier Sankt-Maximin; Görres. – Pergament · 267 Bl. · 410 x 310 mm · Schriftart: karolingische Minuskel · Dat.: 10. Jh.

Schriftspiegel: 55 x 265 · Spaltenbreite: 120–125 · kodikolog. Besonderheit: Tinte braunschwarz; Titel u. Psalmentexte rot; an der unteren Ecke beschnitten; Pergamentkeile (40–50 mm) aus dem Intercolumnium geschnitten; Zählung der Enarrationes ab En. Ps. 31 *Tricesimo* etc. · paläogr. Besonderheit: sorgfältige, kleine Schrift von mehreren Händen.

Textvariante: Ps. 30,19 En. 2, sermo 3,5: *creditis et ambulatis* (fol. 41va Z. 21); Ps. 30,19 En. 2, sermo 3,5: *Tunc efficiuntur* (fol. 41va Z.18) u. a.

Textbeispiel: Augustinus Hipponensis, Enarrationes in psalmos CPL 0283; SL 38–39–40 (E. Dekkers / J. Fraipont, 1956); hier SL 38, psalmus : 30, enarratio : 2, sermo : 3, par. : 5.

Der Text der Abbildung ist im folgenden Zitat fett gedruckt:

Et necesse est ut contemnatur [totus ipse Christus, om. P] *a superbis et impiis, et* [et P] *fiat illis quod dicit* [dicit P]: *Muta efficiantur labia dolosa, quae loquuntur aduersus iustum iniquitatem, in superbia et contemtu. Quando efficiuntur* [efficiuntur P] *muta labia ista? in hoc saeculo? numquam. cottidie clamant contra christianos, maxime humiles; cottidie* [usq. 6,11 multa om. P, fol. 56 partim exciso] *blasphemant, cottidie latrant; augent linguis suis poenas, quibus apud inferos sitiant, et aquae stillam sine causa desiderent. non ergo nunc efficiuntur labia muta* [efficiuntur labia muta P] *istorum. sed quando? quando traducent eos ex aduerso iniquitates eorum, sicut dicit* [dicit P] *in libro sapientiae: Tunc stabunt* ***iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt. Tunc dicent / illi: hii sunt quos aliquando habuimus in derisum et in similitudinem / improperii. quomodo computati sunt inter filios dei, et inter sanctos sors illorum est? / nos insensati uitam illorum aestimabamus insaniam. Tunc efficiuntur labia / muta eorum*** [labia muta eorum P] ***quae loquuntur aduersus iustum***

P. Zahn, St. Maximin – Görres – Berlin, in: Scrivium Berolinense. Fs. Tito Brandis zum 65. Geb. 1 (2000) S. 234 – 245

Blu. StB. lat. fol. 740 f. 44v

dentes & putantes quasi lapsum totum mundum · omnes
enim hereticj in paucis & in parte sunt · iactarent se quod
in ipsis remansit quod de toto mundo perierit · ibi statim
ubi aut dns · putas uenies filius hominis inueniet fidē
in terra · subiecit euangelista · & ait · Dixit autē & ad
quosdā qui sibi iusti uidebant & spernebant ceteros similitudinē hanc · Quidā phariseus & pu
blicanj uenerunt in templū orare · & cet · que nostis ·
Phariseus ille dicebat · gras tibi ago; sp unde supb ·
q spernebat ceteros; unde pbas in ipsis uerb · quomo
do publicanj ingt iste; contempsit de longe stantem ·
cui ds cōsitenti ppinquabat; Supliē ingt de longinquo
stabat · sp ds adillū de longinquo nō stabat; quare ds abillo
de longinquo nō stab · qa lioloco dr · p pe ē dns his q obtenebrauer cor · Videte si publicanj obtenebrauerat cor · & ibi uidebitis q ppe ē ds his q obtenebrauer cor · Publicanj aūt
de longinquo stabat · & neq uolebat ad celū oculos suos
leuare · sp percutiebat pectus suū dicens · Iunsio pectoris
obtentio ē cordis; qd dicebat tundens pectus · Dne ppicius esto mihi peccatori; & quid sentencie dns · Amē
dico uob · descendit iustificatus de templo publicanus ille
magis quā ille phariseus; quare · hoc ē iudiciū dī ·,
nō sū sicut publicanus iste · nō sū sicut ceteri homines · iniusti ·
raptores · adulteri · ieiuno bis in sabbato · decimas de
omnibus quæ possideo; Ille nō audet ad celū oculos su
os leuare · attendit cōscientiæ suæ · longe stat · & iustificatus magis quā ille phariseus · Quare · rogo te dne
expone nob iusticiæ tuæ · expone nob cā tuā · uirtus tu-

quod sim nullis peccatis esset · ipsa supbie grande crimen
erat · & tam ecce illa oīa dicebat · Quis tandē sine peccato ·
quis gloriabitur castū se habere cor · aut q̄s gtabit mundū se ē
a peccatis · habebat ergo ille peccata · sp uersus & nesciens
quo uenisset · erat tam quā instatione medici curandus ·
& sana membra ostendebat · uulnera tegebat; Ds ergo tegat
uulnera · noli tu · pā si tu tegere uolueris erubescens medicus
nō curabit · medicus tegit & curet · emplastro enī tegit, sub
tegmine medici sanatur uulnus · sub tegmine uulnera
celat uuln; cui celas · qui nouit oīa · Itaq · hic fris
uidete quid dixit; Quoniā tacui inueterauerunt ossa
mea clamando totadie · Quid est hoc · quasi contra
riū uidet · qm tacui inueterauerunt ossa mea clamando;
Si clamando · quomodo tacuit · tacuit quidda · nō tacuit
quidda; tacuit unde pficeret · nō tacuit unde deficeret ·
tacuit confessionē · clamauit presumptionem · tacui enī
dixit · Non sum confessus; ibi oportebat ut loqueret · tace
ret merita sua · clamaret peccata sua · Nē aū puerse · tacuit
peccata sua · clamauit merita sua; & quid illi contigit ·
inueterauerunt oīa ossa ei; Intendite · quia si clamaret peccata sua & taceret merita sua · innouarentur ossa ei ·
ideſt uirtus eius robusta erat in dno · q inuenirit in se infirmi ·
modo aū q in se uoluit ee firmi · fact ē infirmi · & inueterauerunt ossa ei · remansit inueteratate · qui noluit confitendo
amare nouitatē; Qui enim fiunt noui · Nostis fris · quia
beati quorū remisse sunt iniquitates · & quor tecta sunt peccata ·
Noluit iste sibi dimitti iniq̄tates · exaggerauit · defendit

Bln. lat. fol. 740
44v

Bln. StB. Lat.fol. 740, f. 392

ngl̄antur unum membrum · conguadent omnia membra;
aliquis ecclesie uerbi gratia pacem habent· alique in tri
bulatione sunt; Inimici que pacē habent· inspacioso sunt
sedes· ille quae in tribulatione sunt· angustiae patiuntur·
nisi ꝙ illos contristat illorū tribulatio · ꝙ illos pax istorū
consolat· sic ese enī unum membrum corpus ut nisi discessio;
nullus fiat discessionē nisi dissensio· caritas aū compagē facit·
compaginat complectitur unitatē· unitas seruat caritatē·
per quas peruenit ad claritatē; Dicat ergo ex quibus dam
membris; miserere mei dñe quo tribulor· conturbat'ē
in ira oculus mis· anima mea ꝙ uexatus· Querim
de sit ista tribulatio· quo liberatus paulo ante gaude
bat· debatur· iustitia quadā infusa sibi largiter dono
dei· ꝙ inde facto spacio pedibus suis inlatitudine caritatis;
Unde ergo ista exorta tribulatio· nisi forte ex illo qd dñs
dic· quo abundabit iniquitas· refrigescet caritas multorū;
Primo enim commendata paucitate sanctorum tamquam mis
sis fidelibus multiplicata est ecclesia ꝙ multiplicata ē
usq; sunt innumerabiles· de quib; predictū erat; dinum
ero ꝙ locutus sum· multiplicati sunt super numerū· Qui
dam fidelia premerent ꝙ retia rumperent· sicut est pi
scis magnus piscatione ante passionē dñi· Ex his trag;
multitudinib; exaggeratis quibus ꝑ pascha sic reficiuntur
ecclesie· ut turbas ipsorū parietū recusent angustias; Quomo
do autē non tribulet ur iste de hac multitudine· quando ui
det ipsos implere theatra ꝙ amphitheatra· qui paulo ante
ecclesiae impleuerunt· ipsos in nequicijs· qui paulo ante
laudibus dei· ipsos blasphemare dñm· qui respondebant
amen do· Permaneat· duret· non deficiat etiam in
multitudine copiosa iniquorū· quia nec granū deficit in
multitudine palearū· quousq; post uentilationē mi
nam horreū· ꝙ ibi sit in societate sanctorū· ne turbulenta
aliquid puluerī patiatur; Perdurat ergo quia ꝙ dñs
iam dixisset· quo abundabit iniquitas refrigescet cari
tas· abundantia

ōseculo quod infigunt insacramentis dī· ꝙ quis enumerare om
nia· quib; miscetur corpus xpi· quod intus uiuit de spū sco·
quod gemit tamquā granū inter paleas· uix enim apparent
ista qui siegemunt· qui sic miscentē· quomodo uix apparent
grana quando area tritur at; Quinescit qui nescit quan
te spice misse sint· putat totū paleā ee· ꝙ ex hoc q; totū
palea putatur inde magna massa purgabit· In his ergo
non apparentibus ꝙ gementibus miscetur qui dicit alio lo
co· Zelus domus tue comedit me; dicit ꝙ alibi· quando qui
dem uidet multos mala facientes; Tedium habui me
a peccatoribus derelinquentibus legē tuā; dicit ꝙ alio loco;
uidi insensatos ꝙ tabescebā; Hec autē ira metuenda est
ne tanta sit in odiū uertat· ira enī nondū ē odiū· nā irascē
ris filio· ꝙ non odio filiū· et seruas hereditatē· qui te sentit in
tū· ꝙ adhoc irasceris ne perdat quod seruaueras male euadet
moribus prauis· Ergo ire nondū est odiū· nondū odimus eos
quibus irascimur sed ista ira si manserit ꝙ concita tumulsa fu
erit· creuerit ꝙ fit odiū; Ideo ut recens ira uellatur et in odiū
non conuertatur hoc nos docet scriptura dicens; Non oc
cidat sol sup iracundia uestrā; Inuenis autem aliquando frēm
odio habentē· ꝙ reprehendit irascentē· in illo est odiū· ꝙ in
alio culpat irā· ipse habet trabem in oculo suo· ꝙ reprehen
dit festucā in oculo fratris sui; Sed festuca iste ꝙ surculus nisi cito
euellatur· trabes futura est; Ergo non ait· extinctus est oculus
meus pre ira sed turbatus· nā ꝙ si extinguit· iam odiū ē n
iste· ꝙ uide quia exanctus est· hinc ait ioh· Qui odit
fratre suu· in tenebris ē usq; adhuc· Ante quā ergo eatur
in tenebras· conturbatur oculus in ira· sed cauendū ē· ne
ira uertat in odiū ꝙ oculus extinguat; Iste ergo dicit tur
batus est pre ira oculus meus· anima mea ꝛ uenter meus·
hoc est turbata sunt interiora mea· uenter ꝑ interiori
b; posuit· aliquando enī iniqui si peruersi· ꝛ a lege dei
antib; ꝛ male uiuentib; irasci licet· damare n licet· cum
irascimur ꝙ clamare non possumus· interiora nra t̄bantur·

07-21

Ben. lat fol. ~~739~~ 740?

fol. 39r

39r

&pharisei qui dicunt facere qui aut faciunt facere no
lite; Vides qua in cathedra morsi cui successit cathedra
xpi sedent & mali, & tam dicendo bona nobsunt auditorib;
Quare tu pr malos ipsa cathedra dimisisti redi ad pace
redi ad concordiam qua & eam offendit; Si bona loquor & bo
na facio imitare me; si aut non facio quod dico habes consiliu
dm. quod dico fac quae aut facio noli facere; Tam a cathedra
catholica noli discedere; Ecce nr homine xpi rapuisumus & &
multa dicturis, Quis finis cito contempnite causa nram;
Nr illis dicatis nisi frat adrem respondeo; Augustinus epus ecclesia
sia catholica sagenam suam portat pisces reddit cum sedo;
Si bonis eam nouit si malus e ipse nouit; Si bonus e nescis pes mea
e; Hoc ante oma didici in catholica ur pes mea non sit in homi
ne; Merito ergo uos homines reprehenditis qua spem uram
in homine posuistis; Certe cum reprehenderint nos contempni
te & uos; Nouim enim qualem locum habem in corde uro; qua
scim qualem locum habeatis in corde nro; Nolite prob certari ad
uersus illos quicquid de nob dixerint cito transite nec labo
rantes curas defensionis nre dimittatis causam uram;
Hoc eni agunt astute nolentes, & timentes ut de ipsa dicam;
Ingerunt nob quo nos a uocent ut eum intendam purgare nos
sileam a bipsis conuincendos; Na prorsus qui medicis
malum dico & ego alia innumerabilia cito aufer de medio
fimi causam mea; Dere age ecclesie causa adtende ubi sis
uide; Uerita sibi unde libe loquat; Esuriens accipe ne
nu qua adrepuerat panis du semp quid reprehendas inuas
culo fastidioso & calumnioso inquiris; Explicit tracta
tus. De psalmo tricesimo sexto.

daeorum quam obseruabant sabbatum. Quid ita recorda
retur quod inter septem dies necessario ueniebat. Obser
uandum ergo erat non sic recordandum. Nemo aute
recordatur. nisi quod in psentia non est positum uerbi
gratia. in hac ciuitate recordaris cartaginem ubi fuisti
aliquando et hodierno die recordaris he eternum die
uel prioris anni uel quem lib & anteriorem. & aliquid
factum tuum quod iam fecisti aut aliquid ubi fuisti uel cui
rei interfuisti. Quid sibi uult ista recordatio frs mei quae
anima sic recordatur sabbatum. Quid e hoc sabbatis cum gemi
tu enim recordatur & cum psalmus legeretur audistis. & mo
do cum quantus gemitus quantus fletus quae miseriae. sed fe
lix est qui sic miser est. Unde & dns in euangelio beatos appella
uit quosdam lugentes. unde beatus si lugens. unde beatus si miser.
mo miser esset si lugens non esset. Talem ergo & hic accipiamus
sabbatum recordantem nescio quem lugentem & utinam nos simus
ipse nescio quis. Est enim hic quidam dolens. gemens lugens. recor
dans sabbatum. Sabbatum requies est. sine dubio iste in quid nescio
scio qua inquietudine erat qui cum gemitu requiem recordabat.
pse ttaq; inquietudinem quam patiebatur. narrat & commendat
do. Nescio quid grauius timens quam erat ubi erat. Nam quia in
malo est a predicit. nec inter pres opus e. nec sus picio. nec coniec
tura in quo malo sit non dubitatur ex eius uerbis. nec opus est ut
queramus. sed ut quod dicit intellegamus. Et timuit aliquid
timeret quam erat illud quo tenebatur. non sic caperet.

Dne ne in ira indignatione tua arguas me. neq;
in ira tua emendes me.

Bln. StB. lat. fol. 740, f. 72r

Ben. lat. fol. 740

72r

Omnes suspensiones tue et fluctus tui super me transierunt.
Fluctus in his que sentio. suspensure in his que minaris. Omnis per
cussio mea. fluctus est tuus; omnis comminatio tua. suspensu
ra tua est. in fluctibus inuocat abyssus ista. in suspensuris
inuocat altera abyssu. In eo quod laboro. Omnes fluctus
tui. in eo quod minaris grauius omnes suspensiones tue super
me ingresse sunt. Qui enim minat. non premit sed suspendit.
Sed quia liberas. hoc dixi anime mee. Spera in dnm quo con
fitebor illi saluatare uultus mei dns meus. Magis quia crebras te
mala. dulcior erit misericordia tua. Ideo sequit.
In die mandauit dns misericordiam suam et nocte declarauit.
Nulli uacat audire. in tribulatione attendere. Cum uob bene est
audire. cum uob bene e discere. cum tranquilli estis. sapientie
disciplinam et uerbum di cibum colligere. Quando enim quisque
in tribulatione e. p dee illi deber qd securus audiuit. et enim
in rebus psperis mandat tibi dns misericordiam suam si ei seruieris.
quia liberat te de tribulatione. Sed non tibi declarat ipsam
misericordiam. quam tibi p die mandauit. Nisi p nocte cum uenerit
ipsa tribulatio. tunc a diuturno te non deserit. ostendet tibi
uerum fuisse qd tibi p die mandauit. Et enim scriptum e quoda
loco. Speciosa misericordia di in tempore tribulationis. sicut nubes
pluuie in tempore siccitatis. In die mandauit dns misericordiam
suam. et nocte declarauit. Non tibi ostendit. quia subuenit
tibi. nisi uenerit tibi tribulatio unde eruaris a illo
qui tibi per diem p misit. Ideo admonem imitari formicam.
Sicut enim psperitas scti significat die. aduersitas scti significat
nocte. Ita alio modo psperitas scti significat estate. aduer

Blu. StB. lat. fol. 740, f. 87v

quia differes me non mihi auferes quod mihi promisisti. Sed
tamen quare mei obliuisceris. tang de uoce nra clamauit
et caput nrm. dns dns meus quare me dereliquisti. Dicam do meo su
sceptor meus es. quare me obliuisceris ut quid me repulisti.
ex illa altitudine fortis intellegentie. incommutabilis ueritu
tis. Ut quid me repulisti. Quare grauitudine et pondere
iniquitatis mee iam illuc inhians a dista derectus sum. Dicit
alio loco ista uox. Ego dixi in excessi mea. proiectus sum a facie
oculorum tuorum. Conparauit enim hec in quib; ecc illis in que
erectus eram. et uidit se longe proiectum a facie oculorum di.
sicut et hic. ut quid me repulisti et ut quid contristatus
in cedo du adfligit me inimicus meus du confringit
ossa mea. Temptauit ille diabolus scandalis ubicunque
crebescens quorum habundantia refrigescet caritas multorum. cum uideat
fortes a recto plerumq; scandalis cedere. Nonne dicit corpus xpi
confringit inimicus meus ossa mea. ossa enim fortes sunt. et ali
quando ipsi fortes temptationibus cedunt. Hec cum quisq; conside
rat ex corpore xpi ex uoce corporis xpi. nonne clamat. ut quid
me repulisti. et ut quid tristis in cedo du affligit me inimicus
meus du confringit ossa mea. Non carnes meas. sed etiam ossa mea.
Ut inquibus putabat ee aliqua fortitudo uideas cedere intempta
tionibus. ut ceteri infirmi desperent. quando fortes uident
subcumbere. Quanta ista pericula firmet. Exprobrauerunt mihi
qui tribulant me. Alterum uox illa du dicunt mihi per
singulos dies ubi est dns tuus. et maxime ista dicunt in tempta
tionibus ecclie ubi e dns tuus. quantum hec martyres audierunt
p nomine xpi fortes et patientes. quantum illis dictum est.

Bln. lat. fol. 740
87v = Handk

elocit̄ aīē scribentis uoluisse dicere ut significare & esse scripbere que uelocit̄ uentura erant. Ut uelocit̄ scribere uelocius intelligatur. Sdē scribere ñtardatura. ñenī tardatur dñs exibere xp̄m quia cito euolutū sentitur qđ pactū agnoscimus; Recordare generationes antiquas adā tā quā hesternā die factū ita gestā legimus. oīa a principio. Ergo uelocit̄ facta est uelocit̄ erit & dies iudicii. prę uelocitatē ipsius.

Ut elōt uenit & uelocius tumutare. Aderit faciesiudicis; sed unde quid dicē pphēta. ꝑ uoniamus faciem eius in confessione; Diffusa est gratia in labiis tuis, ꝓpterea benedixit te dñs in aeternū;

Accingere gladiū tuū circa femur tuū potentissime.

Gladiū tuū quid. nisi uerbū tuū. Illo gladio straut inimicos. illo gladio. diuisit filiū a patre. filiā a matre. nurū a socru; Legimus hoc in euangelio. ñ ueni pacē mittere. sed gladiū; et erunt in una domo quinq; diuisi aduersū se. duo aduersus tres. & tres aduersus duos; Erunt diuisi. idē filius aduersū patrē. filius aduersus matrē. nurus aduersus sōcrūsuā; hoc diuisio quo gladio factaē. xp̄s adtulit; & reuera fratres & ūa cotidiana exemplis uidemus; hoc placet inimicis dōseruire. dis placet patri dominū esse aduersus se; Ille promisit terrenā hereditatē. Ille amat celestē; Aliud iste pollicetur. Aliud ille elegit; Non sibi pudet parē iniuriam factā. dñs solus illi preferetur. & tamē latigat cū filio uolente seruire dō; Sed forsitan ē ille gladius spiritualis separans. quā copulans naturā carnalis; Fit hoc & de filia aduersus matrē. multo magis & de nurū aduersū socrū; Nā aliquando in una domo. nurū & socrus inimicantē. hereticā & catholica; & ubi fortitan accipitur iste gladius. rebaptizationē inimicā; Potest & diuidi filia aduersū matrē suam. & ñ potest nurus aduersū socrūsuā.

uidere; Dock xp̄s in ecclesia. illi foris stant; Socrus autē quidē matris sponsi; Mat̄ sponsi nr̄i dñi ihū xp̄i synagoga ē. proinde nurus eius. ecclesia uenies de gentib; ñ consensit in circumcisionē carnalē. diuisae aduersus socrūsuā; Accingere gladiō tuō; de potentia huius gladii loquebamur. cui ista dicere mus; accingere gladio tuo femoris tui. circa femur potentissime; Circa femur habens gladiū; quidē circa femur. quid significat de femore. carnē. Unde illud. Ndeficiet princeps de iuda & dux de femoribus eius;

Nonne & ipse abrahām cui promissum erat semē in quo benedicent omnes gentes quando misit seruum adquirendā & ducendam uxorem filio suo. Unde uenit & illud semē semen in quo benedicent omnes gentes fidē tenens. In illa uelut humilitate seminis esse magnitudinē nominis idē filiū di uenturū ex filiis hominū p semē abraham, scē ipsū seruū suū quem mittebat ita sibi iurare; Pone inquid manū tuam sub femore meo & sicut. Quasi dicere. pone manū tuā ad altare aut ad euangelium aut ad prophetā aut ad aliquid sēm; sub femore meo inquid pone manū. habens fiduciā ne ueretur pritudinē sed intelligens ueritatē; Propterea accingere gladiō tuō circa femur potentissime. Potentissime & iam circa femur. qua quodam fortitudi fortitudinis esse hominib; potentissime.

Spetie tua & pulchritudine tua.

Iustitiam accipe qua semper es speciosus & pulcher.

& nitide prospere procede & regna.

Nonne uidemus. certa ita facta ē; Attendite orbem terrarū. In dit prospere processit & regnat; subdatē omnes gentes; quidest illud uidere in spū. Quid hoc est experiri in ueritate quando dicebantur hec. Non dū ita regnabat xp̄s. Non dū intenderat. Nondū praecesserat; Predicabant. exibitate. Iacentem uis. Inimicis

Blu. StB. lat. fol. 740, f. 93r

PREUSSISCHE STAATSBIBLIOTHEK
BERLIN
Signatur: Ms. lat. 20 740
Bl. 93 r

K + L

93r

Blu. StB. Lat. fol. 740 f. 94v

discipulis septē: Int quos erat
petrus & ioh. frustra Inpiscando
tota nocte laborantib:. et stans
in litore copiosa rē eorū pis
cium multitudine impletum;

Moxq; egressus ad terrā inuē
tum ad prandiū. & int̄ pran
dendū. tertio petrū. Anne ama
rē interrogauit. Ac tertio amo
rem ēfectu. quia ter tū nega
uerat. et ter tio pascenda sibi
oues cōmisit; Ac deinde q̄
pe arundē ouium. id est anima
rū fideliū. cura pastorali usq;
ad martyrium crucis et̄ puen
turus. int̄mauit dicens;
Amen amen dico tibi. cū esses iu
nior cingebas te & ambula

.xx. Sed negat. uis forte uideat pe
tro p̄dicta ad hoc passio crucis;
Hanc suo ēfectum lenire curauit
exemplo. vt crucia tū maiorū
eo leuius ferrent. quo se memi
nisset similē suo redēptori
mortis accepisse sententiā;
Post quā cū significauit eique
morte clarificaturus est. dīm.
primus ad iungit. q̄ in huius
capitis lectionis audiuimus:
& dicit consequere me; Ac si
apte dicat, qua ipse prius
pro tua redēptione crucis suppliciū subiit nīa mu. Cui
tu p̄ mei cōfessione nomini.
crucis pati formides. quo
gloriosior maiorū palma

Sig. Nb. lat. 20756
81.94v

M + B

9c/v

Bln StB. lat. fol. 740, f. 95r

est. habens regem diabolum. Undecumq; uenerunt gentes. a patre diabolo uenerunt. sed patri diabolo renunciauerunt. Obliuiscere populū tuū & domū patris tui. Fedā te genuit ille cum peccatrice fecit. Fulcrā te iste regenerat qui iustificat impiū. Obliuiscere populū tuū & domū patris tui. Quō concupiuit rex speciem tuam. Quā speciē nisi quam ipse fecit. Concupiuit speciem. cuius speciē. peccatricis. inique. impie. qualis erat apud patrē diabolū. & apud populū suū. Non. Sed de qua dicit. Que est ista que ascendit dealbata. Antea ergo non alba. postea dealbata. quia si fuerint peccata ut̄ sicut fenicium. tamquā niue dealbabo. Concupiuit rex speciē tuā. Quis rex. quia ipse est dns & tuus. Iam uide si non debes dimittere patrē tuū illū. & populū tuū illū. & uenire ad regem istum dm tuū. Ds tuus ē. rex tuus ē. Rex tuus & ipse ē sponsus tuus. Regi nubis dō. ab illo dotata. ab illo decorata. ab illo redempta. ab illo sanata. Quicquid hā bes unde illi placeas. ab illo habes. Et adorabunt eum filie tyri in muneribus. Ipsum regē tuū dm tuū. adorabunt filie tyri in muneribus. Filie tyri. filie gentium. d paste ad tocū. tyrū uicinū. tunc huic terre ubi prophetia erat significabat gentes creaturas expo. Inde erat illa cananea que primo canis appellata est. Nā ut noueritis quia inde erat. euangm sic loquitur. Secessit in partes tyri & sydonis. & ecce mulier cananea de finib; illis egressa. Et que ibi narrant. quia primo canis erat apud patrē suū & in populo suo. Sed clamando & ueniendo ad ihūm regē decorā faciente. & credendo in mihi bibere. Nudus. & uestistis me. hospes. & adduxistis. Infirmus & in carcere. & uisitastis me. Hec sunt munera in quibus ador ant filie tyri regē. quia cū dicerent. quando te uidimus. ir rq. ille qui & sursū est & deorsū. ppt̄ ascendentes & descendentes. cū uni inquit ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Adorabunt eū filie tyri in muneribus. Et que sunt filie tyri. & quomodo adorant illū in muneribus. planius illud uoluit dicere. Vultum tuū deprecabuntur. diuites plebis. Hę filiae tyri adorantes in muneribus; diuites sunt plebis. quos ille alloq t amicus sponsi. Precipe diuitib; huius mundi. non sup be sapere. neq. sperare in incerto diuitiarū. sed in dō uno qui prestat nobis oīa abundanter ad fruendū; diuites sint in operib; bonis. facile tribuant. communicent. adorent in muneribus; sed non perdunt. secure ponant. ubi semper mueniant. thesaurizent sibi fundamentū bonū in futurū. ut apprehendant uerā uitā. adorando in muneribus; uultū tuū depcabuntur diuites plebis. Ad ecclām em̄ concurrun & ibi elemosynas faciunt ne extra fiant. ideo ne extra ponit faciant. in ecclā faciant. Vultus enim sponse huius & regine proderit facientib;. Propter ea illi qui res suas uendebant. uultū regine huius deprecantes in muneribus; ueniebant. & ea que portabant. ad pedes apl̄oz ponebant. seruebat dilectio in ecclesia. uultus regine erat ecclesia. uultus erat regine obsequiū filiarū tyri. ideo diutius adorantium in muneribus;. uultū tuū depcabunt diuites plebis. Et qui deprecantur uultū & cuius uultū deprecabuntur. omnes una sponsa. omnes una regina. mater & filii. si

Bln. lat. fol. 740
95r

Bln. lat. fol. 740. f. 95r

et. habens regem diabolum. Undecumq; uenerunt gentes.
a patre diabolo uenerunt. sed patri diabolo renunciauerunt.
Obliuiscere populu tuu & domu patris tui. Ead te genuit ille
eum peccatrice fecit. Pulcra te iste regenerat qui iustificat
impiu. Obliuiscere populu tuu & domu patris tui. Quo con
cupiuit rex speciem tuam. Que specie nisi quam
ipse fecit. Concupiuit speciem. cuius specie. peccatricis.
inique. impie. qualis erat apud patre diabolu. & apud
populu suu. Non. Sed de qua dicit. Que est ista que as
cendit dealbata. Antea ergo non alba. postea dealbata.
quia si fuerint peccata ut sicut feniciu. tamquam niue
dealbabo. Concupiuit rex specie tuae. Quis rex
quia ipse est dns & tuus. Iam uide si non debes dimit
tere patre tuu illu. & populu tuu illu. & uenire ad regem
ipsum dm tuu. Ds tuus e. rex tuus e. Rex tuus & ipse e
sponsus tuus. Regi nubis do. ab illo dotata. ab illo deco
rata. ab illo redempta. ab illo sanata. Quicquid hz
bes unde illi placeas. ab illo habes. Et adorabunt eum
filie tyri in muneribus. Ipsum rege tuu dm tuu.
adorabunt filie tyri in muneribus. Filie tyri. filie gentium. de parte occidui. tyru uicinam tunc huic terre ubi
prophetia erat significabat gentes credituras expo. Inde
erat illa chananea que primo canis appellata est. Nam
ut noueritis quia inde erat. euangm sic loquitur.
Secessit in partes tyri & sydonis. & ecce mulier chananea
de finib; illis egressa. Et que ibi narrant. quia primo ca
nis erat apud patre suu & in populo suo. Sed clamando
& ueniendo ad ihsu rege decora faciente. & credendo in
illu. quid meruit audire. O mulier magna est fides
tua. Concupiuit rex specie tua. Adorabunt eum filie
tyri in muneribus. Adorabunt eu in muneribus. quibus

mihi bibere. Nudus & uestistis
& incarcere & uisitastis me.
rant filie tyri rege. quia cu di
ille qui & sursu est & deorsu. p
uni inquit ex minimis meis fec
eu filie tyri in muneribus. Et q
orant illu in muneribus. planu
tuu deprecabuntur. diu
tyri adorantes in muneribus. du
t amicus sponsi. Precipe diu
sapere. neq. sperare in incerto
prestat nobis oma abundante
operib; bonis. facile tribuant
muneribus. sed non perdunt.
inueniant. thesaurizent sib
ut apprehendant uera uita.
tuu deprecabuntur diues ple
& ibi elemosynas faciunt ne ex
faciant. in ecclia faciant. Ut
prodesse facientib;. Propter
uultu reginę huius deprecante
& ea que postulabant. ad pede
dilecto in ecclesia. uultus r
erat regine obsequiu filiaru
um in muneribus. uultu tuu
Et qui deprecentur uultu & cu
omnes una sponsa. omnes una
mul tuu. ad expm pertinens. ad
fiunt ista opera. iste elemosin
inde

Blu. StB. Lat. fol. 740 f. 99r

dat anteuos · sicuemic quē admodum eum uidetis euntē
in caelum; Tollitur quidem corpus aboculis uris · sed
non separatur dñs a cordibus uris; Uida · e ascendentem ·
credite mabsentem, Sperate uenientem · sed tamen p
misericordiam occultam & iam sentite praesentem
Ille enim qui ascendit in caelum ut tolleretur abocu
lis uris · promisit nobis dicens · ecce ego uobiscum sum
usque meconsumationē seti · Merito & apostolus sic nos
alloquebatur; Dñs in proximo · nihil solliciti sueri
tis; Sede super caelos xps · & longe sunt caeli · & xps
sequm sede · ppcst; Dñs iam uocetubae; Et gaudet filii
chore uos sunt intellexistis uos · & respicit hic
uos & gaudet quia uidetis hic uos PSALLITE
DŌ NRŌ PSALLITE Quem tamquam hominē
non erubescunt quado alienatis · Psallite dō nrō;
Non enim homo tantum · sed & dñs; homo ex semine
dauid · dñs dñs dauid · ex iudaea carnem habens · quo
patres nostri apti · & ex quib; xps secundum carnē ·
Ex iudaea ergo xps · sed secundum carnem; Quis
autem iste xps · Qui ē ex iudaea secundum carnem
Qui ē super omnia ds benedictus in secla; Dñs ante carnē ·
dñs in carne · dñs cum carne · non solum ante carnem dñs ·
sed ante terram dñs · unde facta est caro; Nec tantum
ante terrum dñs unde caro facta est · sed etiā ante cla
dñs · quod primus factum est · Ante diem dñs qui primus
factus est · ante omnes angelos dñs in se xps dñs; Qm in
principio erat uerbum & uerbum erat apud dm & dñs
erat uerbum; Omnia per ipsum facta sunt & sine ipso

Num quid intellegenter cantabat · Modo autem
fratres · non uidemus oculis quem adoramus · ta
men correcti adoremus · multo magis nobis dñs
commendatur potentior quia cum oculis non vi
demus; Sic um oculis uideremus · forte contem
neremus; · Nam & xpm iudaei uisum con tem
serunt · non uisum gentes adorauerunt;
Illis enim dictum ē · psallite intelle genter;
Nolite esse sicut equus & mulus · in quibus non ē in
tellectus; Regnauit dñs super Gentes.
Qui regnabat super unam gentem ·
regnabit inquit super omnes gentes; Quando dice
bantur ista super unam gentem regnabat dñs ·
prophetae erat nondum res demonstrabatur;
Dō gratias iam uidemus impleri · quod ante pro
phetabatur; Cyrographum dñs ante tempus
scripsit nobis · impleto tempore reddidit nobis ·
Regnauit dñs super omnes gentes · promissio est;
Dñs sedit super sedē scam suam
Quod tunc futurum promittebatur · nunc impletū
agnoscitur & tenetur · Dñs sede super sedem scam
suam; Quae sedes eius scā · Forsitan caeli · Et bene
intellegitur; Ascendit enim xps sicut nouimus
cum corpore in quo crucifixus ē · & sedet ad
dexteram patris · inde eum uenturum expec
tamus adiudicandos uiuos & mortuos;
Sed & super sedem scam suam · Caeli sunt sedes
scae eius · Uis & tu esse sedes eius · noli putare te

Bln. Lat. fol. 740
99 r

99 r

Bln. StB. lat. fol. 740, f. 104r

iam loqui per corpus. Sic enim utitur anima corpore quomodo utitur
eucharista psalterio. Ante quã loquar tibi inquit p corpus. & sonet
Primo. ego inclinabo in parabolam aurem meam. idẽ audio qd tibi
dicam; & quare in parabola. r Quia uidemur nunc p speculum in enig
mate. sicut dicit apostolus; quam diu sumus in hoc corpore. peregri
namur ad dñm; Nondum ẽ illa uisio nra facie ad faciem. Ubi iam non sint
parabole ubi iam non sint enigmata & similitudines; Quic quid modo
intelle gimus. per enig ma conspicimus; Enigma est obscura
parabola. quae difficile intelle gitur; quam tũ ut excolat
homo cor suum & ad inte nora intelle genda refugiat. quam
diu per corruptibilitatem carnis hui⁹ ex parte uide mus ad sumta
in corruptione hre surrec tione mortuorũ Cum apparuerit filius
hominis iudicaturus uiuos & mortuos. tunc unde bitur filius ho
minis qui primo iudicatus ẽ iudicans discernens malos a bonis. ponens
malos a sinistris. bonos a dextris; Uidebunt illũ & boni & mali. sed malis
tre inigne eternũ. bonis aũ dicet.
cet. uenite benedicti patris mei p capite regnũ. Abibunt mali in ambu
stionẽ eternã. Ibunt usti in uitã eternã & ibi erit illa uisio facie ad
faciem qua illi non sunt digni; Adtendite quid dicã. filium enim
hominis sicut hic cũ esset adhuc iudicandus. & mali uiderunt & boni;
Uiderunt enĩ apti qui secuti sunt. uiderunt iudei qui crucifixerunt
ie cũ uenerit iudicaturus & boni illũ uidebunt & mali. boni ut percipiant
mercedem quia secuti sunt. mali ut percipiant poenã quia crucifixerẽt.
Sola ergo illi damnabuntur. qui crucifixerunt. Audeo dicere. soli. Ergo
nos. Inquiunt peccatores huius temporis securi sumus; sinon animũ
intendat dns. securi estis; quid ẽ qd dixi. r Intellegat caritas tua.
Nehoc dicant in iudicio di. quia non intellexerunt iudei. quia uide
xpm crucifixerunt; Iquia non uidesxpm. uerbo ipsius resistis; Num

calcanei mei circumdabit me. Coepit obscurius; utqui
timebo inquid in die mala. iniquitas calcanei mei circũdabit me;
Magis ergo debes timere. si iniquitas calcanei eius circũdabit eum;
non enim timet inquid homo. qd non habeat in potestate uitare;
Uerbi gratia; qui timet mortem quid facturus est ut non moriatur. r
dicat mihi quo uadat. quod debet adam quia natus est ex adam; sed co
gitet qui natus ẽ ex adam & secutus ẽ xpm. & oportet eũ soluere quod
debet adam & consequi qd p misit xps. qui ergo timet mortẽ. nẽ quo
uadat. qui autẽ timet damnationẽ quam audient impii tre inignem
aeternum ẽ quo uadat; nergo timeat; Utquidenim timeat. inqui
tas calcanei ipsius. illum circũdatura ẽ; Si ergo uitet iniquitatem calcanei
sui & ambulet p uias di. nẽ uenit addiem malam; dies mala dies nouis
sima. non illi erit mala; & cũ dies nouissima. mala erit quibus dam.
bona erit quibus dam, Nũ quid mala erit illis quibus dicet. uenite
benedicti patris mei p capite regnum. sed mala erit illis quib; dicet.
tre inignẽ aeternum; Quod si iniquitas calcanei sui circumdabit eũ.
ut quid ergo timet in die mala. r modo cum uiuunt. prouideant sibi.
tollant iniquitatẽ a calcaneo suo. Ambulent illam uiam. ambu
lent p uiã de qua ipse dixit. Ego sum uia ueritas & uita. & nõ timeant
in die mala quia dat illis securitatẽ qui factus ẽ uia; Utquid timebo
die mala. r Iniquitas calcanei mei circũdabit me; Ergo uitet ini
quitatem calcanei sui; in calcaneo quisquae labitur; in tendat ca
ritas uã; ado cui dictũ ẽ serpenti ipsa tuum obseruabit caput. & tu
eius obseruabis calcaneum; Diabolus calcaneum tuum obseruat
quando labens ut decipiat te; ille obseruat calcaneum tuũ. tu ob
serua caput illius; qd caput illius. r Initium male suggestionis illius; Quando incepit male suggerere tunc repelle

STAATSBIBLIOTHEK
PREUSSISCHER KULTURBESITZ
BERLIN
Signatur: Ms. lat. 2740
Bl. 104r

104r

Bln StB. lat. fol. 740, f. 104ra

soli ergo illi dampnabunt · qui crucifixerunt · Audeo dicere · soli · Ergo nos inquiunt peccatores huius temporis securi sumus; sinon animū interrogat dñs securi estis; quid ē qđ dixi · Intellegat caritas tua · Nec hoc dicunt in iudicio di · quia non intellexerunt iudei · quia uerbū xpm crucifixerunt; Iu quia non iudei xpm · uerbo ipsius resistas; Num quid ergo qui uerbo resistas carnē non crucifigeres si iudeus · ipse iudeus in ligno pendentē · contēpnis tu in celo sedentē · Ergo uiderunt ambo genera duo hic esse · ambo genera uidebunt et cū uenerit · Filius enī hominis uenit ut iudicet · quia filius hominis uenit ut iudicaret; Ideo quia patē nō est incarnatus · patē nō passus · et pfiliū hominis iudicat · Sic ipse dix in euangelio Pat nō iudicat quē quā · sed omne iudiciū dedit filio · secut paulo post ait · Et dedit ei potestatem iudicii faciendi · qm filius hominis ē · Secdm enī qđ filius dī est · uerbū sep cū patre; Et quia sep cū patre · & cū patre sep iudicat · Secdm aū qđ filius hominis est · iudicat est · iudicatur ipse · Q uom aū ipsius ē · ab eis q̄ credider et ab eis q̄ crucifixer quando iudicat ē · sic uidebit cū ceperit ee iudex · ab eis quos damnabit ab eis quos coronabit · Ysionē aū illā diuinitatis quā pmisit dilectoribus; suis quando ait · qui diligit me diligetur a patre meo · et q̄ diligit me et mandata mea custodit · ego diligā eū ostendā me ipsū illi · iā impii nō uidebunt · Ista demonstrato quodā familiaris est · Suis illā seruat · nō illā ostendit impius · Qualis ē · ipā ysio · qualis xpe equalis patri · Qualis est xpc · In principio erat uerbū · uerbū erat apud dm · et dis erat uerbū · Huic ysioni suspiram⁹ modo et genum⁹ quā diu peregrini sum⁹ · huic ysioni in finem reddim⁹ · hanc ysionē m⁹ in enigmate uidem⁹ · Si enī in enigmate uidem⁹ · in enigmate in parabolā aurē nrām · et sic aperiam⁹ in psalterio propositionē nram · Audiam⁹ qđ dicim⁹ · faciam⁹ qđ precipim⁹ · Et quid dix · Ne quid nobis inde mala ꝛ iniquitas

rias sua; ado · cui dictū ē serpenti Ipse tuum obseruabit caput · et tu eius obseruabis calcaneum; Diabolus calcaneum tuum obseruat quando labens ut deiciat te; ille obseruat calcaneum tuū · tu obserua caput illius; qđ caput illius · Initium male suggestionis illius; Quando incipit male suggerere tunc repelle ante quoꝫ surgat delectacio & sequatur consensio · & tunc uidebis caput eius & non adpendet ille calcaneum tuum · Quo autem deue hoc dixit; Cua nobis interior caro nra est · Qui diligit uxorem suā ipsum diligit · quod est ipsum · sequitur & dicit · Nemo enim unquā carnem suam odio habuit · Qua ergo quomodo illum hominem adā p deuam subplantauit · Sic diabolus p carnem nos inuit subplantare · Preceptum ē deue ut obseruet caput diaboli · quoc diabolus calcaneum ipsiū obseruaret · Si ergo iniquitā calcanei circumdabit nos ut quid timemus in die hac · Cum habem⁹ impotestate ut non faciem⁹ iniquitatem · et non erit quod nos circundet & gaudebimus in die nouissima nō plangemus · Qui sunt autē quos circundabit iniquitas calcanei · Qui confidunt in uirtute sua & in habundantia diuiciarū suarū gloriantur Ergo uitabo ista et nō iniquitas calcanei mei circundabit me · Quidē uitare ista · ut non confidamus in uirtute nra · non gloriemur in habundantia diuiciarum nrarū · sed gloriemur in eo qđ nob pmisit humilib; altitudinem · et minatus ē duris dānationē · & non nos iniquitas calcanei circundabit · Qui confidunt in uirtute sua et in habundantia diuiciarū suarū gloriantur · Sunt qui presumunt in amicis suis · alii psumunt in uirtute sua · alii in diuiciis · Ista ē presumptio generis humani non presumentis in do · Dixit de uirtute · dixit de diuitiis · die de amicis · fr̄ non redimet redimet homo · Expectas ut homo te redimat abiit uenetura; sine fr̄ non redimet · homo te redempturus est ·

STAATSBIBLIOTHEK
PREUSSISCHER KULTURBESITZ
BERLIN
Signatur: Ms. lat. 20 749
M. 104 r

104r

Quis est fr̃s qui sinon redimerit · nullus homo redemptorus est;
Qui post resurrectionē dixit · uade die fratribus meis; fr̃m
uoluit esse · et cū dō dicimus pater nr̃. hoc manifestatur in nob.
Qui enī dicit dō pater nr̃ · xpō dicit fr̃. Ergo qui patrē dm
et fratrē habet xp̃m. non timeat in die mala · Non eū cir
cundabit iniquitas calcanei eius. quia non p̃sumit de iu
stitia sua nec in habundantia diuitiarū suarū gloriatur · nec de
meritis suis potentib; se extollit; In illo ergo p̃sumat qui p̃ter illum
mortalis ē. ut ille non in sempiternū morere tur · qui ꝑter illū
mortalis humiliatus est ut ille exaltaretur · qui quę sunt impiū
ut a fideli quę rep̃tur; Ergo si ipse non redimat · homo redem
turus est. Aliquis homo redimat · si filius hominis non redemit.
si xp̃s non redemit · adā redimit · frater non redimit · redimat
homo non dabit dō de propitiatione sua et p̃tium redem
ptionis animae suae · Ille confidit in iustitia sua.
et in habundantia diuitiarū suarum gloriatur · Qui non dabit
dō de ꝑpiciatione sua · idē placationē qua flectat dm pro peccatis.
Nec p̃tium redemptionis animae suę qui p̃sumit de iustitia sua
et de amicis et de diuiciis suis; qui sunt aut quidant pretiū re
demptionis animae suae · quibus aut dns; facite uobis amicos de
mammona iniquitatis · ut et ipsi recipiant uos in tabernacula
eterna · Illi dant pretiū redemptionis animę suę · qui non cessant
elemosinas facere · Ad eos monet illos quos primo ne
bos · ne in habundantia diuitiarū suarū gloriarent · Deinde quod
possidebant noluit apud illos uetustescere · sed aliquid ex eo fieri
ut esset p̃tium redemptionis animę eorum; Aut enī diuitib;
huius sęculi praecipe non superbe sapere neque sperare in incer
to diuitiarum · sed in dō uiuo qui praestat nobis oīa abundanter
ad uitę finē · Unam quippe non ponunt isti · nisi de iustis coniectura;
Ad eo multi inopes et pauperes nīm parū firmi et non inuenies quid illis prom
tat dns profectis laboribus cū ad eternā diuites inepulis coniuncti inspe lindore
et nitore auri et argenti qui dicunt · sola sunt isti · isti uere uiuunt.
dicit iam non dicat · et monemus et dici habet uel apaucioribus
dicat quā dicerēt si non moneremus · Nā nec nos presumimus ita
nos ista dicere ut non dicant · sed uel apaucioribus dicant · Nam
dicet usq; in finē sęculi parū ē quia dicit eū uiuere · Tonat dicere
putas eum solum uiuere finiatur uita ipsius · quoniam n dat pāū
redemptionis oenimesuae · Finiatur uita · labor nfiniatur · Labo
rauit in eternum et uiuet in finem · Quomodo uiuet in finem ·
Quomodo uiuebat ille q̃ induebatur purpura et bisso · et epulaba
tur cotidie splendide · et iacentem ulcerosum ante ianuā · cui
ulcera canes lingebant · et desiderantem micas que de mensa eius
cadebant · Superbus et tumidus contemnebat · Quid illi ipsi fuerunt
illę diuiciae · Mutauerunt uices ambo · Ille anima diuitis sublo
catus ē in sinum hodrahae · Ille ab epulis splendidis missus est in
ignem · Ille requiescebat · Ille ardebat · Saciebatur ille · Ille siebat ·
Ille laborauerat in finem · uiuebat in eternum · Ille uixe
rat in finē laborabat in eternū · et quid profuit di
uita quique fuit apud inferos inter mentis positus
stillari sibi guttā aque in lin guam suam de digito la
zari dicens · Qm ardeo hic in hac flamma · et nemilli
concessum ē · et Sic desiderauit ille guttā de digito quo
modo ille micas de mensa diuitis · Sed illius labor fini
tus est · et illius uita finita ē · Labor illius in eternū · Vita
illius in eternū; Non hic habemus uitā qui forte hic
laboramus in terra · et non sic erimus postea in eternū · uita

Bln. StB.
lat. fol. 740,
f. 104v

PREUSS... BERLIN
Signatur: Ms. Lat. 2° 740, Bl. 104v

K, Q, R, S

104v

Bln. StB. lat. fol. 740, f. 160r

fortitudine sua. misit illos praedicare. Circumcinctus est accedentibus impetentibus. & motum est mare & commotum est scl'm. & coepit prosequi eos est eius. Circumcinctus impetentibus quiconturbas fundum maris. Non dixit conturbas mare sed fundum maris. Fundum maris est cor impiorum. Sicut enim a fundo uehementius omnia uentur. & fundus continet omnia. Siquicquid poessit planguam pmanus. p potestates diuersas. ad persecutionem ecclesiae a fundo poessit. Suenim non esset radix iniquitatis in corde. non illa omnia procederent aduersus pm. fundum conturbauit. forte ut & fundum exhauriret. Nam animalis quibusdam exhausit mare a fundo. & posuit mare deserta. Dicit illud alius psalmus. Quiconuertit mare in aridam. Omnes impii & pagani qui cecidderunt mare erant. terra facti sunt salsis fluctibus. primo sterilis postea iustitiae fructu fecundi. Quiconturbas fundum maris sonum fluctuum eius quis sufferet.

Quid est quis sufferet. Quis homo sufferet. Sonum fluctuum eius sublimitatum scl'i. Sed unde sufferuntur. Qua praeparat montes in fortitudine sua. Quid ergo dixit quis sufferet. hoc aut nos ipsi pro ipsos sufferre illas persecutiones si possemus. nisi ille det & fortitudinem. Quiconturbas fundum maris sonum fluctuum eius. Quis sufferet. Turbabuntur gentes. Primo turbabuntur. Sed illi montes parati in fortitudine xpi. Numquid turbati sunt. Turbatum est mare. Clausum est in montem. mare fractum est. montes inconcussi manserunt. Turbabuntur gentes & timebunt omnes. Ecce iam omnes timent. Antea quiconturbauerant timent iam omes. Non timuerunt xpiam. & timentur iam xpiam. omes quiper sequebantur. modo timent. Superauit enim ille qui

tum dns tuus. nel ucro capiaris. cum tibi dicit mora ego sum diuitiae tuae. Noli attendere quod mundus promittit. sed quod promittit conditor mundi. Attendis quod tibi promittit dis faciendi iustitiam. contempnis quod tibi promittit homo. ut abducat iustitiam. ut adducat ad iniustitiam. Noli ergo attendere quod mundus promittit. sed quod conditor mundi. & habebis exitum mane p dn̄m uer būdicentis Quid prodest homini si totum mundum lucretur. animae autem suae detrimentum patiatur. Sed ille quae promissa lucra corrumpere & ad iniquitatem adducere non potuit. minabitur poenas. & conuertit se ad inimicitias. & incipit tibi dicere. si hoc non feceris. ego ostendam. ego faciam. habebis me inimicum. Primo cum lucrum promittebat. mane ibi erat. Modo iam uespera fecit. tristis factus est. sed quid dedit tibi exitum mane. dabit & uespere. Quomodo contempsisti mane sic. exclude dn̄m. si contemne & uesperam expassionibus dn̄i. ut dicas animae tuae. Quid mihi amplius facturus est iste quam passus est pro me dns meus. ut teneam iustitiam non consentiam iniquitatem. Seuit in carne. frangatur muscipula. & uolabo ad dn̄m meum qui mihi dat. Nolite timere eos qui corpus occidunt animam autem non possunt occidere & de ipso corpore. securitatem dedit dicens. capillus capitis uri non periet. Magnifice hic posuit. delectabis exitus mane & uespere. Si enim non delectat ipse exitus. non laborabis exire inde. Mittis caput in luctum promissum. si monte delectat promissio saluatoris. & rursus cum distemptantur & terrentur. Si monte delectat. Verum

Bln. lat. fol. 740
160r

160 v

Bln. StB. lat. fol. 740, f. 165r

dictio dñi & consequens ut & nos benedicamus dñm · Illa pluuia
iste fructus est · Ergo tanquã redditur fructus agricolae do con
pluerem nos & colens · eamemus ista deuotione · non sterili
non uana uoce · sed uero corde · Aptissime enim dñs paer
discretus agricola · Apostolus dicit · Dei agricultura · dei aedifi
catio estis · Iuxta uisus mundi uisibilibus · uisus non est aedi
ficium · & aedificatio non est unica · Nos autem unica dicimus ·
qui agricolam nos adfructum · Aedificatum dicimus · qui agricolam nos
habitat in nobis · Et quidam idem apostolus · Ego plantaui ·
apollo rigauit · sed dñs incrementum dedit · Ergo neque qui
plantat est aliquid · neque qui rigat · sed qui incrementum da
dit · Ille ergo incrementum dat · Numquid forte istius agri
cole · Agricola enim dicitur · qui plantat · qui rigat · Dicit
autem apostolus · Ego plantaui · apollo rigauit · Querimus
unde ipse tam fecerit · respondit apls · Non ego autem · sed
gratia dei mecum · Ergo quocumq; uenerit · siue pangelos
dñi inuenit agricolam tuam · siue p ppheas · ipse est agri
colatus · siue p apls · eundem ipsum agnosce agricolam tuũ
Quid ergo nos · forte esse operarius nos agricole illius · & hoc ip
sum habeat ipso imperante auribus · & ab ipso donata gratia · Ipse er
go colit · & incrementum dat · Agricola autem homo unicam co
lit hactenus ut arat · potat · adhibeat cetera quae primum ad a
gricolarum diligentiam · Placet unicae suae non potest · Quo
si forte irrigare potest · decimus potest · Ipse quidem ducit ir
riguum · sed dñs implet fontem · Postremo manu sua incre
mentum dare sarmentis non potest · formare fructus non potest ·
Modificare semina non potest · tempora gignendi temperare
non potest · Dñs autem quidem omnia potest · agricola non est · Secun

ipse plus fuccessus facit permanere quod condidit · facit haec
donat haec dñs · parum enim nobis dicere facit haec dñs · donat haec dñs
sed solus facit solus donat · Quid si enim facit haec dñs · sed facit haec
& aliquis non dñs · Facit haec & solus facit & sine causa · ipse autem
uel ab hominibus uel a demonibus · & quaequae bona accipimus in
uenidi · A bello accipimus · Quomodo cupiuntur & putant se
ab alis puniri · nescientes a bello puniuntur · sic & cum uegetantur
implentur se · saluantur · liberantur · & si haec nescientes uel ho
minibus uel demonibus · uel angelis tribuunt · non habent nu
si a bello penes quem potestas est omnium · Ad hoc dixerimus haec
frs · utquis quis & ia ista terrena fame uel propter supplementa
necessitatis · uel ppter aliqua infirmitatem desiderat · nonnisi
a bello desideret & quia est fons omnium bonorum · & creatur um
uersorum · sed alia sunt dona quae dat dñs & minimi ssimis · alia
quae non nisi seruat nisi amicissimis · Quae sunt dona quae dat
minimis simis · Ea quae enumeram · Nemo soli boni plenas habent
domos rebus necessariis · aut soli boni uel salui facti sunt uel ab
egritudine cuales cumq · aut soli boni filios habent · soli boni pe
cuniam soli boni cetera abunde in hac uita temporali atq; transeunti
habent haec & mali · & aliquando desunt bonis · sed & desunt
& malis · & plerumq; illis magis quam illis · Aliquando illis · qua
istis potius habundant · Permixta ista temporalia · dispensantur ·
Quasi soli boni ea dare & · putarentur & mali propter haec colendum ·
Rursus sic a soli s malis dare · timerent boni infirmi conuerti · ne
ista illis forte deessent · Cum adhuc anima infirma · minus
capax regnidi · nutrire illa debet dñs agricola noster · Nam
& quae arbor iam tempestates robore sustinet, cum de erra
nascerentur herba erat · Nouit ergo agricola · non solum

Ber. lat. fol. 740

165 r

Hand 1

165 r

Blu. StB. Lat. fol. 740, f. 178r

consolantes. Hocipsu qñ inuenī quisimul contristaretur
hocfuit felmeum. hoc mihi amarum. hocacētū fuit amarum
ꝓpmerarem. Acctū ꝓpt eorū uerusitatem; Nāqual egmusilli
quidem oblatū fel. sicut euangeliū loquitur sedinpotū non in
escam; Uerūtam siaccipiendū eampletum quodhic fuerat. an
tepdicatum dederuntinescamea fel. inistoipso facto nonso
luminhoc dicto misteriō requirere debemus. secretapul
sare. Uelum templi consissum ittorare. Uidereibisacra
mētum. t quod ita dictū ē. uelquod factū est; Dedēr inquit
inescameafel nonipsum quoddedēr escaerat; Potēnionat.
sedinescā dedēr. qz iamdīs escam acceperat. etnipsā in
iectū ē. fel; Acceperat h' ipse escam suauem. quando
pascha manducauit cūdiscipulis suis; Ibi sacramētū suicor
pois demonstrauit inhanc escam tam suauem. tamdulcē
unitatisxpi quācōmēdat aptsdicens. qm unuspanisunū
corpus multisumus; Inhanc escā suauem qui fecit. Quidet
fel nisicontra dictorer euangelii. tamquā illi pseudoxpi.
Miny enī percauēr iudæi crucifigentes intra ambu
lantem. quā qui contempnunt quicontempnuntcelo
sedentem; Qdergo fecēr iudæi. unescā quā iam acce
perat darent bibendū amarū illūpotum; hoc faciunt
qui maleuiuendo scandalū inferunt ecclē; Hoc faciunt
hereticiamaricantes. sednon exaltent insemetipsis; Dant
felsuptā iocundū cibum. Sedquidfacē dīs. Non admit
tatadcorp suum. hoc sacramētum ipsed quando illi obtu
lēr potandū fel. gustauit etnoluit bibere. sineos pate
remur. necomino gustaremē. qz uero necessee. eospati
necessee. gustari; Sedquia inmembris xpi talesee. n
nosē. [illegible]

hoc sacramētum ipsed quando illi obtu
lēr potandū fel. gustauit etnoluit bibere. sineos pate
remur. necomino gustaremē. qz uero necessee. eospati
necessee. gustari; Sedquia inmembris xpi talesee. n
nosē. [illegible]

ciendū; Corā ipsis fiat inmusciendū. nonobstantis ē. sedpphe
tantis; Nonsiat. sedqz fiet; Hoc sepecōmdauim etnemins
sedebetis. nequod prefagamens inspūdiē. maliuoledepeari
uideat. fiatergo. nec potestaliē. nisi uttalib; ista eueniant.
Eqm uidem pspm dīdicitalia eueniaira mat. adhoc inillis
haec intellegim uttostalia deuttemus; Hoc enī nobispdē
intellegere. etex inimicisspficere. Fiatergo illis eanretri
butionem. & inscandalum. Etnumquid iniustū ē. hoc.
Iustum ē. Quare. Qm intribulatione. Nonenī aliquid
illis accideret quodn habeat. Inretributionem fit. etin
scandalum. qz ipsi sibisunt scandalum. Obscurentur oculi
corū neuideant. & dorsū eorum semp incurua Ethoc
consequens ē. Nam quorū fuerint oculi obscurati neuideant,
sequitur; & dorsum illorum incuruetur. Undehoc. Quia
cessauerunt supna cognoscere. necesse ē. utdeinferioribs,
cogitent. Quibene audiunt sursum cor. curuū dorsum non
habent, Recta quippe fatuni ē. etspectat spem repositam
sibi incaelo. maxime sipmittat thesaurū suū quosequatur
cor ejus; Aduero qui futuraeuitae spem non intellegunt. iam
excecati denferioribs, cogitant. & hoc ē. habere dorsum
curuū. aquo morbo dīs mulierem illā liberauit. Alliga
uerat enī eā sathanas annis decē etocto. etea curatam erec.
& quia sabbato faciebat. scandalizatisunt iudæi. Bene
scandalizatisunt dellaerecta. ipsicurui. etdorsum illo
semp incurua Effunde supeos iramtuam. & indignatio ire
tuae adprehendat eos. Planas. sectam cōphendateos.
Quasi fugientes agnoscimus. Quos fugituri sunt. Incaelū

Bln. lat. fol. 740
178r

Blu. StB. Lat. fol. 740 184v

conuincendā inquitatē · nō addandā salutē · Qđ enī ait apīs · Si enim data eā lex quae posset uiuificare · omnino ex lege eēt iustitia · Sed conclusit scriptura omā sub peccato · ut promissio ex fide ihū xpī daret credentib · Dehac littera dicit alio loco · Littera occidit · spūs aut uiuificat · habes litterā · si puaricator legis es · Quip litterā inqit · & circūcisionē pūaricator legis es · Nonne bene cantat · & dīc eruc me de manu legem pēcuntis & iniqui · habes litterā · sed non imples · litterā · qm̄ q̄ dicas · nō furandū furaris · Qui dicis nō adulterandū · adulteras · qui ab hominaris idola · sacrilegiū facis · Nom̄ enī dī · puas blasphemat ur ingentib; sīc scriptū ē · Qđ tibi p fuit littera quā imples · quare hanc non imples · qđ dete pūmis · quare nō imples · qua negotiatōr es · operatua ex tollis · Nec sis necessaria cē gram adiuuantis · ut impleat pceptum iubentis · Cae iussit dīc · age qđ iussit · Inapis agere quasi ex uiribus tuis · & cadis · et manē & supte littera · puniens · nō saluans · Merito lex p moysen data ē · grā et ueritas p ihm̄ xp̄m facta ē · Moyses de quinq · porticib; quinq · libros scripsit · sed in quinq · porticib; piscinā cingentib; langui diuacebant · sed curari nō poterant · Uide quomodo mana littera · con uincens reū · Non saluans iniqui · Illis · v · porticib; in figura quinq · librorū p debant · potus quā sanabant · egroti · Quid ergo ibi tunc sanabat aegrotū · mot aque · Piscina illa mota · descendebat egrot · & sanabat un · qua unitas · quisquis alius ante ipsū motū descenderet · nō sanabatur quomodo dō cōmendabat · unitas corporis · damnatas · fimb; terre · Alius nō sanabat · nisi rursus mota fuisset piscina · Significabat ergo piscine motus · p̄ bationē populi iudeor · quando uenit dns · ihs xp̄s · Angli enī aduentū intellegebat · mouert aqua in piscina · Aqua ergo cincta porticib; quinq; gens erat iudea cincta lege · & in porticibus aegroti · iacebant · & in sola aqua t̄bata et mota sanabant · Uenit dns · turbata ē aqua · crucifixus ē · descendat ut sanet · aegrot · Quid est in cruce dn̄i nr̄i ihū xp̄ī · Nisi simillo · quis emihi uinus mortuo · ut resurgeret quo apta est · utrū n̄ ego uiuere · uiuere in me xp̄s · In ip sa gratia glorians litteratura · non cognoui · id homines de littera gloriantes · & a gratia resilientes toto corde reprobaui · merito sec̄ē · Introibo in potentias dn̄ī · Non mea sed dn̄ī · Nā illi in potentia sua de littera gloriati sūt · Ideo ad uincta · Lectere gratiam · n̄ cognouer · Nā lex p moysen data ē · grā et ueritas p ihm̄ xp̄m facta ē · Ipse ē ni uenit ut lege impleret · qn̄do caritatē donaret · p quā lex posset impleri · Plenitudo enī legis · caritas · Illi n̄ habentes caritatē · id n̄ habentes spūm gratiae · qua caritas dī diffusa ē · in cordib; nr̄is · p spūm sēm qui datus ē nob · remanser gloriantes in littera · Sed q littera occidit · spūs aut uiuificat · n̄ cognoui litteraturā ego & introibo · in potentiā dn̄ī · Ideo uersus iste sequens · iste · confirmat · p fict que sententiam · Introibo aut ea figat in cordib; hominū · Nec aliū p mittat · omnino in repere ulla ex parte intellectū · Dn̄ē memorabor iustitie tue solius · O solius · qđ addidit · solius rogo uos · sufficere & memorabor iustitiae tuae · Solius inqt · Prorsus ibi mea nō cogitо Qđ enī habes qđ n̄ acce pisti · qđ si acceptisti · qđ gloriaris · quasi n̄ acceperis · Iustitia tua sola me liberat · mea sola n̄ sunt nisi peccata · Non glorier ego de uiribus meis · n̄ in litterare maneam · sed pbem littera · id homines de littera gloriantes · & de sui suis · p quos se · tāq frenetica pūmentes · sed pbem tales · intrē in potentiā dn̄ī · ut qn̄do infirmor tunc potens sim · ut uiuam in me sis potens · qm̄ memorabor iustitie tue solius · Ex pl ps · lxx · sermo prior

Incipit · sequentia · psalmi posterior ·

Gratia dī qua gratis saluifacti sumus · nullis nr̄is meritis p̄cedentib; nisi quib; supplicū debebat · Isto cōmendari psalmo · hesterno die · in sinu alium caritatis ē · eūq · tractando · qm̄ finire nequiuim extremā partē eius in hodiernū diem distulim · Promittentes inno

Ber. lat. fol. 740

184r

Ber. StB. Lat. fol. 740, f. 201r

& modo nus uouere ; Sed quid tibi dicere psalmus ? Attende ;
Non dicit nolite uouere ? sed uouere & reddere ; Qua audisti
reddite nus uouere ? ergo uouere uolebas & non reddere ?
Imno utrūq; fac ; Unūsite expfessione tua aliud ex adiutorio
dipficiatur ; Aspicere tum quite ducit ? & ite respicies raro unde
te reduxit ; Quite ducit ante te ambulare ? unde te eduxit
postee ; Ama ducente ? & ite damnat retro respicientem ;
Uouete & reddite dño dño nro ;
Omis qui mei circuitu eius ? ite offerent munera
Qui sunt mei circuitu eius ? ubi ni é iste ? ut dicat omis qui mei circuitu
eius ? sic in patre cogites ? ubi nest qui ubiq; pntia sentis ?
Si filiu cogites ? sed formam dumtaxat & ipse cū patre ubiq; é
qua ipse est sapientia di de qua dictū est attingit fortiter ubiq;
ppter sua munditiam ; Sed aut filiu sic intellegis ? sed qd ad hūc
carne & assumsit ? ite homines ? & crucifixus est & resurrexit
nouimus qua ascendit in caelum ; Qui sunt mei circuitu eius ?
angeli ; Ergo nos nō offerimus munera ? quia omis qui mei circuitu eius
sint dicit offerent munera ? Si sepultus dns in hac terra iacuit
iacet & corpus ipsius quomodo alicuius martiris uel apostoli
intenderemus eos qui mei circuitu eius essent quasi eiq; uel gressi
essent circa ipsū locū undiq; ? conuenienter ad illa sepulcra
cumuentibus ? Nunc ascendit ? sursum ite ? Quid de hoc omis qui
mei circuitu eius sint offerent munera ? Hoc interim qd admonendi
dicā uobis ? quid exhis uerbis mihi inspirare dignatus sit ? Simelius
aliquid postea unusquisq; fuerit ? & hoc cum est qua cōmunis e omnes
fueritas ? Nonē mea nec tua ? nē illius ? aut illius ? omnibus
cōmunis e ? & fortasse ideo media est ? ut mei circuitu eius sint

Terribili & ei qui aufert spm principum ?
Spm principū ? supbē spiunt ? Illi ergo non sunt spūs eius ? qui
qua & ialiquid nouē ? sui uolunt ee ni publicum ; Sed illi
qui cōmendat se tam quā aequalē omnib; ? qui se in medio ponit
ut omis capiant quantū possunt ? quicquid possit ? Non dedignus quam
homis ? sed dedi ? & ideo dei no qui ipse factus sum eius ? ergo illi omis
humiles sint necesse est ? perdidit spm sui ? & spm di habent ?
a quo pdidit spm sui ? a illo qui aufert spm principum ? Quando
quidē dicit & in alio loco ? Auferes spm eorū & deficient & in
pulueres suū conuertentur ? Emittes spm tuū & creabuntur
& renouabis faciem terre ? nescio quis intellexerit aliquid sui uult
ee adhuc spm sui habe ? ? Bonū e illi pdat spm sui ? & habeat
spm di ? Adhuc ut princeps supbit ? bonū est ut recedat ad pul
uere sui ? & dicat ? memento dne qe pulueres sumus ? Sic enī confes
sus fuerit se pulueres ? dū depuluerē facit hominem ? Omis qui in
circuitu eius ? offerent munera ? Omis humiles ? confitentur ei
& adorabunt eum ? Terribili offerent munera ? Unde terribili ?
Ceu tate cum terremotu & qui aufert spūs principū ? id est tollit
audaciā supborum ? Terribili apud reges terre ?
Terribilissimus terre ? sed ille supomis quia ? reges terre ?
Ostende tibi tribulus ds ? ; Quomodo inquies
ero terribilis ? Reges terre ? & reges terre ? ; Noli ergo auditate
imperandi ponere tibi ante oculos spumeas latissimas ?
quatuor regna diffundas ? ; Terra quā portas rege ? Audi aplm regen
tem eam ? Non sic pugillos quasi aere uerberans ? sed castigo
corpus meū & in seruitutem redigo ? ne forte alis pdicans ipse
reprobus efficiar ? ?

Bln. lat. fol. 740
201 r

2017

Blu. StB. lat. fol. 740, f. 202v

mc· dm cipeuer uigilias omīs inimicitias· Quomodo eñ nonanti
cipeuer uigilias· qui ubiq; scandala· ubiq; muscipulas posuerunt;
Tęduit mẽ cordis· meum ideo debet mihi displicere· ne absorbeat tristitia letitiam· meum
endum est ne garriendo deficiat spūs meus· Anticipauer uigilias omīs
inimicitias· Denique ipse garrulitatem dum loquerīs· et secuta loque
ris· quanta plerūq; inueniuntur que uidimur tenere inimici· & repre
hendere· Unde uelut· & ex his criminari· & calumniari· hoc dicit illud
sensit· hoc locutus est; Quid faciet homo· nisi quod sequitur;
Contur bacius sum et non sum locutus· Contur batus ergo nem
eus garrulitatem inimici anticipantes uigilias· calumnias querentes
et inuenientes· nonẽ locutus· Nu quã tamen iste desilientes cessasse
unse· et si forte a garrulitate cessauit· qua sub repserat et de ipsa locutio
ne placere hominibus· non tamen destitit· non cessauit uti conaretur &
hoc ipsum transcendere· Et quid dicit; Cogitaui dies antiquos·
amisse uidit quia apud se erat foris· tulit se intro· in secretario suo
mentis agit· et quid ibi agat dicere nobis; cogitaui dies antiquos·
bene illi; Videte quę cogitat rogo uos· Intuse· apud se cogitauit dies
antiquos; Nemo illi dicat male desistit· Nemo illi dicat multa locutus
es· Nemo illi dicat parce sensisti; Intra uit bene secum· adiuuet ds cogita
dies antiquos· & dicat nobis ipse interiore cubiculo suo quid egerit
quo puenerit· quid transilierit· ubi mecum stetit· cogitaui dies antiquos;
quos; Et annorum aeternorum memor fui;
ista animi aeterni· magna cogitatio· Videte quid sibi uult iste cogi
tatio· nisi magna silentia· ab omni forma secus strepitu· ab omni rerum
humanarum tumultu; Intus requiescat· qui cogitare uult annos istos
aeternos· Numquid animam quibus sumus aeterni· aut in quibus fuerimus
meliores nos· aut in quib; futuri sumus posteri nos· Absit aeterna existi

Nemo illi calumnias tendiculas ue ri borum requirat· ne cor de fue
meditatus est; Garriebã; Ecce est illud garrire· observa
ueru ne deficiat spūs tuus; Non inquit· nisi garriebam·
quasi foris; Aliomodo nunc· Quomodo nunc·
Garriebam & scrutabam spūm meum;
Si scrutator cur ipse tam· utrum nasam an mentem· ne mo
eum desipere dicerã; Immo sapientiã multi dicerent
quum illa adaurium puerum; Quanta homo habet· mens & infodit·
scrutabatur ipse spūm suum· & cum ipso spū suo loquebatur·
& in ipsa locutione garriebat; Secum interrogabat· secum
examinabat· nisi uidere erat; & sequitur; Scrutabar
spūm meum; Timendũ ne in ipso spū suo remaneat· garrium
em foras; Et quia anticipauer uigilias omīs inimici eius·
inuenit ibi rimã fictã· & defecit spūs eius· qui garriebat foris
Ecce corpit intus garrire securus· solus sibi in silentio cogitat
annos aeternos· Et quis scrutabat inquit spūm meum; & hic
timendũ· ne in spū suo remaneat· & ipse transiliens;
Iam tam meliusagit· quia foris agebat; Transcendit aliquid
& hinc uideam quo; Non eni cessat ipse transiliens· donec
ueniat in finem· unde habet titulus psalmus; Garriebã
inquit· & scrutabar spūm meũ; & quid inuenisti·
Non me terrum reppellat ds;
Tacendum inuenerat in hac uita· nusquã fidam· nusquam
securã consolationem; Ad quos cũq; homines intenderat
scandalum mens inuenichat aut timebat; Nusquã ergo secure
Tacere illi malum erat· ne silens aboris; Loqui & foris garri
molestum erat· ne anticiparent uigilias omīs inimici eius·

STAATSBIBLIOTHEK
PREUSSISCHER KULTURBESITZ
BERLIN
Signatur: Ms. lat. 20240
Bl. 202v

Had V + E

202v

nrī; Ex audiuite inabscondito tempestatis; pbauite apud aquā
contradictionis; Recolitis quid dexpo dictumsit. Sienatum eū
ee: inmultorū ruinam: & multorū resurrectionem & insignum
cui contradicetur. Nouimus: uidem: signum crucis: erectum
est. & contradictū ē. ei, Contradictū ē. gloriae crucis: sed tm
luserat super crucem quinon corrumpebat. Est enim titulus
inpsalmo: intitulis inscriptionē nec orrūpas. Signū erat: cui
contradicere retur. Dixer ergo iudei. Nolifacere rex iudeoy: ⁂ regem se esse iudeorum
sed fac quod ipse dixerit ⁂. responsū ē. quodscripsi scripsi. Ex ⁂ Dicta: contradictio.
audiuite inabscondito tempestatis; pbauite inaquā contra
dictionis. Hoc totum abinitio psalmi usque adhunc uersum
deoleo torcularis audiuimus: qd restat magis dolendum. ē.
& cauendum. Ad amur eam enī torcularis pertinet usque ad
finem: fortasse nonfrustra & interposito diapsalmate,
Sed & iam hoc audire utile. est vt quisam se moleo iud & gaude
at: quipere clinatur ne inamur eam currat caueat, Utrūq; audi,
Unum dilige: alterū time, Audi populus meus & loquar
& testificabor tibi. Non enim populo alieno. nonenim popu
lo nonpertinenti adtorcular: iudicate inquid inter me &
uineam meā; Audi populus meus & loquar: & testificabor tibi;
Qui sime audieris nonerit inteus recens. .:.
Dsrecens est adtempus factus: dsaut. nī. nonrecens: sed abaeterni
te inaeternitatem, Et xps nī recens fortehomo: sedsempiter
nus ds; Quidenī: In principium: Et tuq; inprincipio erat
uerbum: & uerbum erat apud dm: & ds erat uerbum, Et ipse
xps nī uerbum carofactum ē. vt habitaret & inuobis. absit ergo:
vt sit aliquo dsrecens, Aut lapis: aut fantasma est; Non. ē.
inquo lapis; Ego argenteum habeo: & aureū, Merito ipsapi
osa uolunt numerare: quidixit idolagentium argentum & aurū,

Ber. StB. Lat. fol. 740, f. 214r

Ipsa enim magna tribulatio erat: praemisa enim peccatorū,
Quantū gaudū & relaxata conscientia? Cece baptizatus es? Con
scientia quae heri praemebatur: hodie gratulatur. Exaudi
tus es in tribulatione: memento tribulationis tuae. Antequam
accederes ad aquam: qui sollicitudinis gerebas? Qui ie iunio
rum exibebas? Quid tribulationū in corde gestabas? Oratio
nū internarum piarum deuotarum Occisi sunt hostes tui: omā
peccata tua deleta sunt. In tribulatione inuocasti me. & eruit
te, exaudiuit te in abscondito tempestatis.

Non in tempestate maris: sed in tempestate cordis. ce.
Exaudiuit te in abscondito tempestatis; probauit te aqua
contradictionis? Reuera fr. reuera qui exaudiuit. e. in ab
scondito tempestatis: debet & probari in aqua contradictio
nis. Cum enim crediderit. cum baptizatus fuerit. tam
quam diripere coeperit. cum gemellarum eliquarum inten
derit. & ab amurca publice currente se extraxerit: ha
bebit multos exagitatores. multos insultatores multos
detractores. deborratores. minantes. & iam ubi possit
decurrentes deprimentes; Haec tota aqua contradictio
nis. est, Puto hodie. ce. hic sic; Arbitror. ce. hic non
nullos quos amicos sui uolebant rapere ad ecclesiam: & ad nescio
quas hodierne festiuitatis nugas: forte ipsi illos adduxer
ad ecclesiam; Sed siue illi illos adduxer. siue abes ad eccm
ab duci non potuerunt: in aqua contradictionis probati sunt.
Non ergo erubescas predicare quod nos defendere: & inter
blasphemos quod credidisti. Si enim exaudiris in abscondito
tempestatis: corde creditur ad iustitiam; Si probaris in aqua
contradictionis: ore confessio fit ad salutem; Quanta e. enim
ipsa aqua contradictionis? Iam poene siccatae, senserunt illa
maiores nri: quando uerbo dei quando miracula ecclesiae

Bln. lat. fol. 740

214 r

Hand H

Bln. StB Lat. fol. 740 f. 215

maetnũ. Expone ergo inquid nobis lignafœnũ. stipulam quãedificantes supfundamẽtũ. quomodo nonpereant sedsaluifiant. sic etiã quasipigne. Obscura quidem illa quaestio. sed vtpossũ breuẽdico. Erissunt homines omnino contẽptores sẽti huius. quib; nõ ẽ natum quicquid temporalẽ fluit. Nherent dilectione aliquãtenus operibus. sci. casti. continentes. iusti. fortassis &omã sua uendentes &pauperib; distribuentes. aut possidentes tãquãnpossidentes. &utentes hoemundo tãquãnutentes. Sunt autem alii quibus infirmitas ẽcessit. inhaerent aliquantum dilectione. Nrapit uillam alienã. sedsic amat suam vtsip diderit cõtẽnt. Nappetit uxorem alienã. sedsic inhereat suae. sic mise& suae. vtmodũ ibi nomineat reseriptum tabulis uberorũ spẽrandorũ causa. Nvolit alienã. sedrepetit suã. & habet iudicium cũfratre suo. talib; enim dicit. Iam quidem omnino delictum ẽ. inuobis. quia iudicia habetis uobiscũ. Vterũ ipsa iudicia inecclia uib& agi. non adforũ trahi. Tam delicta cẽ. dic. cContendit enixpianus. pribus. trenis. amplius quandec& eum. cuip missũ ẽ. regnũ caelorũ. Nontotum cor sursum leuat. sedaliquam eius partem trahit uita. Deniq; sicueniat temptatio dicendi martyrii illi qui habent in fundamento xpm. & aedificant aurum argentũ lapides praetiosos. quid dicunt ex hac oportunitate. bonũ ẽ. mihi dissolui & ẽ. cumxpo. Alacres curr. autnihil animodice detrena fragilitate contristant. Illi aũt amantes rẽsppriae. domos propriae. grauẽtur contur bant. fœnũ. & stipula. & ligna ard&. Habent ergo ligna faenũ stipula supfundamẽtũ. sedrerũ concessarum. nõ inhibitarum. Dico enim frs. possidet fundamẽtũ. herecado. caletrũ. Sinalius fes. non

bant multi inimica quim iniusti ei. Et cibauit illos exadipe frumenti. misceat eos sacramentis suis. Et unde quando dedit buccellam. exadipe frumenti cibauit. & inimicus dñi mentitus est ei. & erit tempus ei inaetnũ. Et cibauit illos exadipe frumenti. Et depetra melle satura uit eos. Oingratos. Cibauit exadipe frumti. & depetra mellesaturauit eos. Inhereno depetra aquãp duxi. nonmel. Melsapientia est. prima tũ dulcoris tenens inesse cordis. Quã ergo multi inimici dñi mentientes dño cibant. nsolũ exadipe frumti. sed & iam depetra melle desapientia xpi. Quãmulti delectant uerboei & cognitione sacramentorũ ei. solutione parabolarũ ei. quãmulti delectant. quãmulti clamant. & nõ ẽ. hoemel dequolib& homine. sed depetra. p&ra auterat xps. Quãmulti ergo sanant demelle sto. Clamant dicunt suaue est. Dicunt nihil melius nihil dulcius uel intellegi uel dici potuit. & tam inimici dñi mentiuntur ei. Noloamplius immorari rebus dolendis. Quã quãtribulãt psalm adhuc fontus sit. tam afine ei obsecro uos recurram ad caput. Exultate dõad iutorinro. conuersi addm. Explicit depsalmo. lxxxv mo

Incipit post uerbum. Non parum uras mentes inomine xpi diuina spectacula tenuerunt. & suspendere uos. nonsolum adapp&enda quaedam. sed adqãe dam & iã fugienda. Ista sunt spectacula imbia. salubria. aedificantia. nondestruentia. Imo & destruentia. & aedificantia. Destruentia. recentes deos. Aedificantia. fidem inuerum & a& num dñi. & iã meras tinum diem. mutamus carnalem uitam. Cras illi habent ut audiamus mare intheatro. nos habeamus portum

Bln. lat. fol. 740

215 v

215 v

siue illud sit · hic me seruatorem uerbi dī · non temerari
um adfirmatorem teneatis · Crucifi animā meā ex in
fernō inferiori · dī pretereuntes legem insurrexe
runt super me · Quos dicat pretereuntes legem ·"
Non pagānos qui non acceperē legem · Nemo enim preterit
quod non accepit dicit apls definire · Vbi enim lex nō est · nec
preuaricatio · Pretereuntes legē · preuaricatores legis dicit ·
Quos ergo intellegim fras · "sua ipso dño accipiam hanc uocem ·
pretereuntes legē · iudei erant · Insurrexer sup me preter
untes legem · Non seruauerunt legem & acusauer xpm quasi ipse
preuaricet legē · pretereuntes legem insurrexer sup me · &
pas sus · e · dns quē nouimus · Putas nihil tale passus modo cor
pus ej ·" Vnde fieri potest · Si patrē familias beel bub
uocauerunt · quanto magis domesticos ej · N · ē · discipulus
sup magistrū · nec seruus sup dominū suū · Passus & cor
pus pretereuntes legē · & insurgunt sup corp xpi · Pre
tereuntes legē quisunt ·" Num quid forte iudei audent insur
gere sup xpm ·" non · Nam nec ipsi nob ualde facunt tribu
lationem · Nondū eni credidere · Nondū salutē agnouer ·
Insurgunt sup corp xpi mali xpiani · de quib · quotidie tribu
lationē passus corp xpi · Omnes mali · omnes hereses · omnes
intus · pessime uidentes · & mores suos beneuuentib · inponen
tes & adsua trahentes · & malis consilio quis bonos mores cor
rūpentes · ipsi pretereuntes legē insurrexer sup me · Dicat
omnis anima pia · dicat omnis anima xpiana · Que hoc non pa
ti non dicit · sicut anima xpiana est · nouit quia patitur ·
si agnoscit in se passionē suā · agnoscat uocē suā · si aut ex
tra passione est & extra uocē est · Necesse est · ut aut nō sit ex
tra passionē ambulet per uiā angustā · & incipiat perue
re in xpo · necesse est ut hanc persecutionē patiat · Omnes
nim qd apls quicunq uolunt pie uiuere in xpo ibu persecutionē
patiunt · dī preter eunt es legē insurrexer sup me · Synā
goga potentiū inquisierunt animam meam ·

Ben. StB. Lat. 740, f. 226r

℟ Ergo accipiat uxorem & hic · eruisti animam
meam ex inferno inferiore

& mortalitas ubi decessio atq; successio · ubi mutabilitas & inconstantia · ubi tumor cupiditates · horrores · letitie incerte · & spes fragilis caduca substantia, puto quomisi hanc partem non potest comparari illi celo · de quo loquebar paulo ante · si ergo illi parti hec pars non comparatur · illa superna est · hec infera · Et p̄ mortem quo hinc missi infernum · inferius · hoc inferno in quo sumus in corruptela & misera mortalitate · ℟ Corpus enim mortuum · est · aut aplius ppter peccatum · Ergo & illius mortuum · Etenim in eternum · & infernum dirissimum abundat · non enim aut corpus moriturum · est · sed corpus mortuum est · Adhuc habemus utrumq; corpus nimirum & tam e pactum corpori illi qd futurum · est · Qualia sunt angelorum corpora · Inuenit corpus hominis mortuum · qui usus ad huc habens animam · sed rursus ab hoc inferno idest · ab hac parte infernum est aliud inferius quo eunt mortui · unde uoluit deus eruere animas nras ex illuc mittendo filium suum · & enim fiat ppter ista duo inferna · missus est · filius dei unde q; liberans · & hoc infernum missus est · nascendo · ad illum moriendo · Propter ea uox eius est in psalmo illo · & quo quia homine consciente · sed aplo exponente ubi ait · omnes dere liquisti animam meam ex inferno inferiore · aut nra uox per ipsum xpm dominum nrm · Quia ideo illeque usq; ad infernum · ne nos remaneremus in inferno · aliud exemplum opinione dicam · Fortasse sic enim apud ipsos inferos est · aliqua pars inferior · quo tradunt impii qui plurima peccauerunt · & enim apud inferos utrum in locis quib · dam iam fuisset abraham · non satis possum definire · Nondum enim descenderat ad infernum · meruerat inde omnium sanctorum precedentium animas · et tamen abraham ubique ibierat · & quidam dives cum torqueretur apud inferos · cum uidere & abraham de longe oculos · Non eum posset leuatis oculis uidere · nisi ille esset · supernus · ille inferius · Et quid ei respondit abraham cum diceret · pater abraham mitte lazarum · ut intingat digitum suum & stillet in lingua mea · qm crucior in hac flamma · Fili abraham memento quia cepisti bona in uita tua · lazarus autem mala · Nunc autem hic requiescit · tu uero torqueris · & supplicas · Inter uos & nos chaos magnum firmatum est · ut nec nos possimus uenire ad uos · nec inde ad nos quis-

STAATSBIBLIOTHEK
PREUSSISCHER KULTURBESITZ
BERLIN
Signatur: Mgq. Lat. 2074o
81.226r

Hand X

226r

Bln. StB. lat. fol. 740, f. 229v

recordatio · quia nō obliuisc̄ factus sū ergo ab eis nescientib; q̄d faciebant tā q̄ homo sine adiutorio · ai esse inter mortuos liber · fact' sū ab eis nescientib; q̄d faciebant · uelut uulnerati dormientes in sepulchro · Et ipsi expulsi sunt de manu tua · J dest cū haec ab eis factus sū · ipsi expulsi sūt de manu tua · Ipsi adiutoria manus tue priuati · qui me sine adiutorio cē putauer̄ · Ps de reni sic dicit in alio psalmo · ante faciem meā fouea & in adeat me · Meliuseni sic intellegendū existimo quā utrū q̄d dictū ē · & ipsi expulsi sūt de manu tua · Ad illos referat̄ · dormientes in sepulchro · quorū nō meminit adhuc cū sint in eis iusti · quorū licet nō meminerit adhuc ut̄e surgant · Deinde tam dictū ē · Iustorū animae in manu dei sūt · hoc ē habitant in adiutorio altissimi · & in protectione dei cōmorant̄ · Sed illi expulsi sunt de manu dei · qui dnm ihm xpm de manu eius expulsū ē credider̄ · quia eū int̄ iniquos deputati occidere potuer̄ · Posuerunt me inquit in lacu inferiori · Uel potius in lacu infimo · Sic ē in greco · quidē aut̄ lacus infim' · nisi profundissima miseria qua non sit profundior · unde alibi dr̄ · Eduxisti me de lacu miseriae · In tenebrosis et umbra mortis · Posuer̄ utiq; ad exitum antes q̄ndo q̄d faciebant nescibant · & ignorabunt eū · quē nemo prinapū huius sēti cognouit · Umbra enī mortis · nescio utrū mors corporis · hic intellegenda sit · An illa potius · de qua scriptū ē · qui sedebant in tenebris · & in umbra mortis lux orta ē eis · qua credendo inlucē · & in umbra ex tenebris · & morte impietatis eductis · Tale ergo illi qui nescibant q̄d faciebant · dnm putauer̄ · & inter tales · nescendo posuerunt quales · p̄ hoc essent · ipse subuenit · In me confirmata ē in dignatio tua · Uel sicut alii codices habent ira tua · & sicut alii furor tuus · Q̄d enī greco positū ē · thimos inpetauerunt nrī · Nā ubi greci codices habent orge · ibi ira · Latine dr̄ · nullus fere dubitauit interpres · Ubi aut̄ posuit thimos duorsx inpetauerunt

Illic ergo & si quedam acciderē · omā tam mala que illis uerbis intellegi uoluit · Sup me transierē dix̄ · hi uero sup me induxisti · Transeunt enī siue que non attingunt · sicut suspensiones · siue que adtingunt sicut fluctus · Cū aut̄ omis suspensiones non ait · sup me transierē · sed sup me induxisti · O mā que inpendebant · euenisse significat · Inpendebant aut̄ quā diu inpphetia futura imminebant · O mā que de illius passione p̄dicta Longe inquit fecisti notos meos a me · Si eos quos nouerat accepe rimus dictū ē notos meos omisser̄ · mā q̄ illē nouerat · sed eos dic notos quib; et ipse not' erat · quantū eī tunc nosse potuer̄ · Certe a cteri q̄d sciebant eū innocentē & iā si homine tantū modo nonet dn̄ puta bant · quā uis et bonos quos p̄baret notos dicere potuerit · sic malos quos inp̄bat & ignotos · quib; in fine dicturus ē · nonnouī uos · q̄d ū adiungit · Posuer̄ me ab hominatione sibi · Possunt et illi quidā intellegi quos notos sibi dixit · q̄ et ipsi genus illius mortis horrebant · Sed melius intel ligit · de his de quib; suis p̄secutorib; supius loquebat̄ · Traditus sū inquit & non egrediebar · Utrū q̄ foris erant discipuli eius · q̄ndo ipse iudicabat̄ · An potius n egrediebar · Altius dictū debem' accipere · id intra interioribus meis · Latebā · n ostendebā me esse · n̄ p palabar · non manifestabar · Et rideo sequit̄ · O culi mei infirmati sunt a bi nopia · Nam quos eius oculos · Intellecturi sum' · nisi exteriores · in carne in qua placebatur positos · n̄ eos · in eius passione legim' infirmatos · a bi nopia · id ē tā quā fame · ut ad solet languisse · Post cenā quippe sua · tradituri et eo dē die crucifixurus ē · S interiores · quomodo infirmati sūt a bi nopia · cū ineis eā · lux indeficiens · sed nimirū oculos suos dix̄ · membra que in suo corpore cui caput ē ipse · clariora et eminentiora · & p̄cipue diligebat · De quo corpore apt̄ loquens · & de nō corpore similitudinem

Bln. lat. fol. 740

229v

#3#

229v

Bln. StB. lat. fol. 740, f. 236r

felicitas impiorum· hanc ille non nouerat cuius pene conmoti sunt
pedes quia zelauit in peccatoribus pacem peccatorū uidens· Sed dixit
ut eam cū intraret in sanctuarium dī & intelligere in nouissima · quo
pauci intrant ut intellegant & discant pre timore dī dinumerare iram
eius· & prosperitatem hominum malorum numero applicare poenarū

Dextera tua sic notam fac·

Hoc enim magis habent codices greci non sicut quidā latini · dextera
ram tua sic nota fac mihi· Quid est ergo dextera tua am sic notam fac
Nisi xpm tuum de quo dictum ē & brachium dni cui revelatum est·
Sic notam fac ut inde discant fideles tui eam magis ate poscere & spe
rare premia fidei que non apparent in veteri testamento sed reve
lantur in nouo· Ne arbitrentur pro magno habendā uel cupiendā
uel amandā ee terrenorum ac temporalium bonorum felicitatem·
& cō moueantur pedes eorum cum eam uiderint · & in eis quitenon
colunt & gressus eorum effunduntur in lapsum dū nesciunt dinume
rare iram tuam· Deniq: sc̄m hanc oratione hominis sui · sic notam
fecit xpm suum · Vt suis passionib; demonstrare· Nonea mune
ra que uidentur sonare in veteri testamento ubi sunt umbre futu
rorum · sed aeterna ee concupiscenda · Potest in isto sensu & iam
dī dextera intelligi · in qua uultos suos ab impiis segregabit · qua
& ipsa benefice innocuit cum flagellat omnem filium quem recipit ·
Nec in peccatis suis ꝓsperari sinit plus ascendo · sed in mansueru
dinem sinistram flagellat ut ad dexteram ponat emendatum·
Illud qd pleriq: codices habent · dextera tua notam fac mihi
adutriq: potest referri · siue ad xpm · siue ad aeternam felicitatem·
Iam dī ita non habet corporalis forma dexteram sicut nec iram com
motionib; turbulentam · Quod uero adiungit ·
& cō peditos corde insapientia·

Iam hoc dictum est · conuertere dne usque quo · & sciant qui
multum carnaliter dō tribuunt humani corporis formam·
auersionem uultus eius & conuersionem non fieri motu simili
motib; corporis nri · In hoc eo dē psalmo recolant superiora
Posuisti iniquitates nras in conspectu tuo · sc̄m nrm in illumi
nationem uultus tui· Quomodo hic ergo dicit conuertere · ut sit
propitius · quasi faciem auertisse & iratus · cū ibi se sic insinuet
iratum · ut non auerterit faciem ab iniquitatib; & scto eorū quibus
iraseretur · sed eapotius in conspectu suo & in illuminatione uultus
sui posuerit · Qd aut dr quousq: uerbum est orantis iustitie · non
indignantis inpatientie · Sane qd hic positum est deprecabilis
esto · Alii uerbum e uerbo deprecare interpretati sunt · Sed quia
deprecabilis esto ut aiunt ambiguum · qua deprecare cō mune
uerbum est · Nam & ille deprecatur qui deprecationem fundit · & ille
cui funditur · Dicimus enim deprecor te & deprecor ate · Deinde illa
bona que futura sunt spe anticipans & uelut facta iam deputans·

Repleti sumus inquit mane misericordia tua

Ergo in his uelut nocturnis laboribus & doloribus prophetia nobis ac
censa est · sicut lucerna in obscuro loco · donec dies lucescat & lucifer
oriatur in cordibus nris · Beati enim mundo corde qm ipsi dm uidebunt·
Tunc replebuntur eo bono iusti quo nunc esuriunt & sitiunt · cū per
fidem ambulantes peregrinantur a dno · Unde & illud dr · replebis
me letitia cū uultu tuo · Manifestabunt & contemplabuntur ·
Et sicut alii dixerunt interpretes · Satiati sumus mane misericordia tua·
Tunc satiabuntur · sicut enim alibi aut · satiabor dū manifestabitur
gloria tua · Unde dr · Ostende nob patrem & sufficit nob · & ipse ·
dns · Ostendā meipsum illi · Quod donec fiat · nihil boni nobis suf

STAATSBIBLIOTHEK
PREUSSISCHER KULTURBESITZ
BERLIN
Signatur: Ms. lat. 2° 740,
Bl. 236r

Hand Y

236r

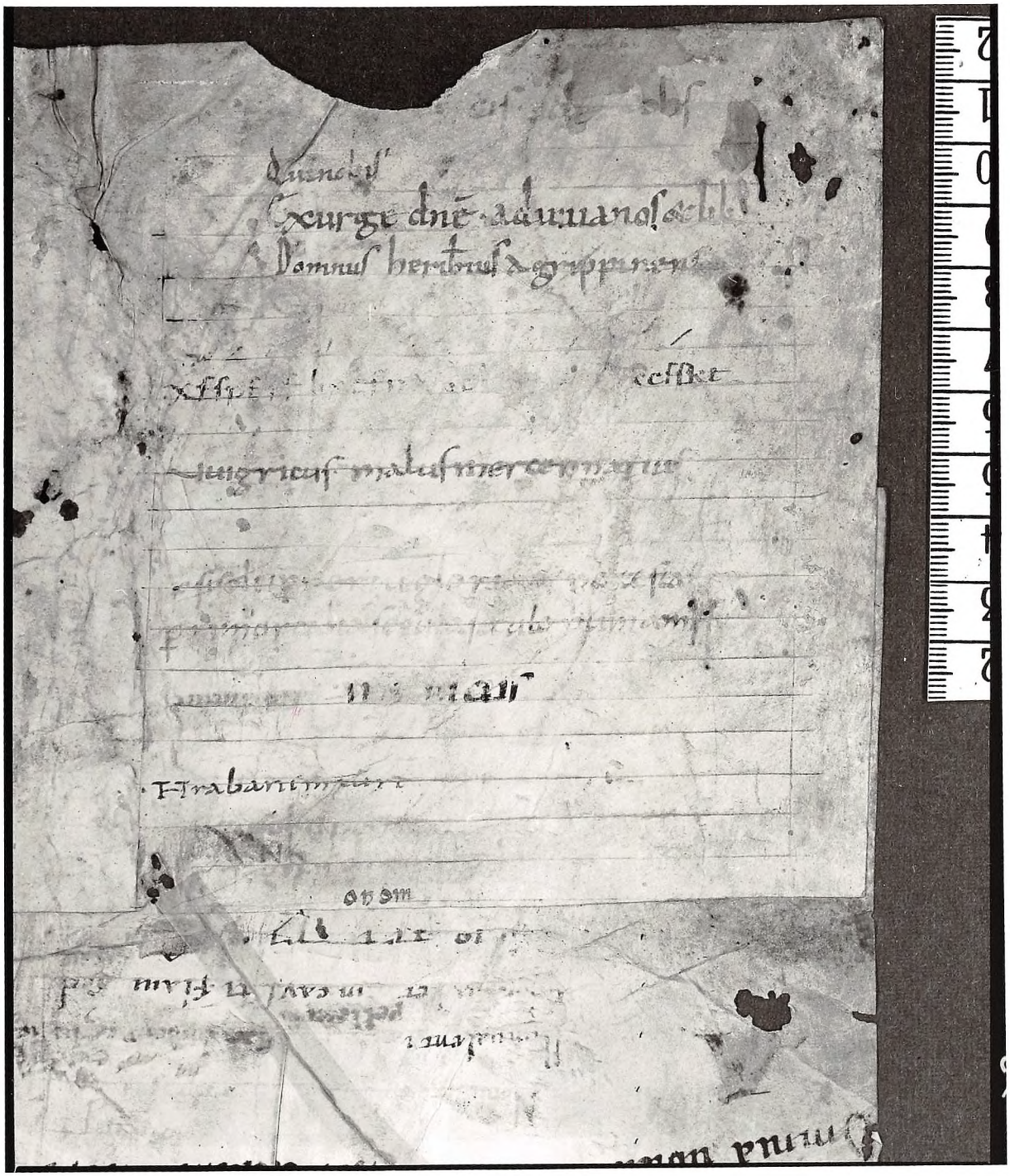

Bln. lat. fol. 755, f. 98v

STAATSBIBLIOTHEK
PREUSSISCHER KULTURBESITZ
BERLIN
Signatur: Rf 755
98v

Bln. lat. fol. 755

lingua cęli secuti sunt. Vt die salu
tis primitiarū suarum gentes gratan
ter agro scerent. & eū xpo dño cū
gratiarū actione sollempni obse
quio dedicarent; Primitię quippe
uidelicet ad fidē reuelationū xpi.
in illis pastoribus extiterunt. quum
ipso die quo natus est cum de proxi
mo uenientes uiderunt. Illis ange
lus. istis stella nuntiauit. Illis dicte
gta in excelsis dō. in istis impletū ē cęli
enarrauerunt gloriā dī. Utriq; sane
tā quā intra duorū parietū. de diuer
so uenientium. crucifixionis & putā
ad angulare lapidē cucurrerunt. ut
essent pax eorum faciens utrūq; unū. Ve
rūtamen illi dm ex eo quod xpm uide
rant laudauerunt. isti autē uisum
xpm & iam adorauerunt; In illis grā
prior. in istis humilitas amplior. Fortas
se ergo illi pastores minus rei de salute
alacrius exultabunt. isti aut magis mul
tis onerati peccatis summissius in dulgen
tiā requirebant; Hęc est illa humilitas.
quā plus in eis qui ex gentib; erant. quā
in uidelicet diuina scriptura cōmendat.
Ex gentib; erat ille centurio. qui cū dm
intoto pectore susceperisset. se tamen dig
num

runt. quia id quo
unt; Nam & ipsa
er. magna est fid
ea fide non fecerat m
tat parua; Venu
pximo uidere. &
ueniunt adorare
qua inseri meruit
oluā dare contr
mutare p gratiā.
totus silus dare
dus. p insertionis
entium; Uenum
terrę. sedm hiere
mendata coluer
uenuunt non ab u
sicut euangm sc
riente & occidente
ridiae qui recūba
& iacob. in regno cę
bis ex partib; quat
uocatur in fide; S
cum quatuor ter c
numerus apostolic
quam uniuersior b
mundi partib; intr
figuram; Hunc en
discus ille significa

Bln. lat. fol. 756

OMT UENERABIT BEOE
PRB OEEATOE LECT
E MORTE PRECIOSA

martyrū xpi innocentum.
sacra nobis est hr lectio rectata.
in qua tamen omnium xpi martyrū
preciosa est mors designata. Qdeni
paruuli occisi sunt. significat humi
litatis merita. ad martyrii pueniendū
gtam. Et quia nisi conuersus fuerit
quis effectus ut paruulus. non possit
animā dare pro xpo. Qdinbehleem
exomnib, finib, eius occisi fe. ostendit
dit non solū in iudea unde ecclē coepit
orīgo. sed exomnib, eiusde ecclē fini

sed cosue
uiuimus
morimur
dñi sumu
remiē
auditie
manifeste
quo dein
gemit. N
uacuum c
ni ascende
tyris abel
martyrū c
luxta illu
cis precel
dat loque
me uidue

Bln. lat. fol. 756

Blu. Lat. fol. 756

nibus æstimasse. ut et istum tempora
lem speraret ducem. & terrenum
metueret ille consortem. Super
fluo hero de timore turbaris.
& frustra insuspectu tibi pu
erum seuire moribus. Non ca
pit aspim regia tua nec mun
di dns potestatis tuae est ter
rentus angustus. quem inui
dea regnare nuls ubiq; regn
nat. & felicior ipse regna
ris si eius imperio subderetis.
ut sincero officio nfacis. qd
subdola falsitate promittis;
rege eu magis & uerum rege
supplicitur adorando uene
rare. Sed tu iudaicæ sequaci
or excitatis nimitaris genti
infide. cor q; puer sui aderude
les conuictas insidias. Nec illu
occisure quem metuis. nonet il

eum. & apertis thesauris su
lerunt ei munera aurum. t
ram. & hæc quidem quam
minationem fidei primeba
erunt illi credita & in tll
ficere. ut corporali immu
quirerem. quod plenissime
tis inspexerant. Se diligen
cis officiis usq; adui dendu p
seuerans futuri temporis p
& nri temporis hominibus
Ut sicut omnib; nob; pfuit qd
surrectione dni uestigia uul
in carne eius thoma explora
ta ad nram utilitate pficer
infamia ipsius magoru; pb
Viderunt itaq; magi & adora
puerum de tribu iuda dese
duud secundum carnem. s
ex muliere factu sublege.
non soluere uenerat. sed ad

Ben. lat. fol. 756

t: Int quos erat
ustra Inpiscando
ramib: . et stans
a rete eorū pis
ne impleuit ;
aduerrā inūi
diū . & int pran
o arū . anse ama
. Acturio amo
uia ter tū nega
o pascendas suas
Acdeinde qr
m . idest anima
pastorali usq;
crucis etc puen
int dicens :
tibi cū esses iu
te & ambula
s : Cū autem
des manus tuas .
. et ducet quo n

xxi. Sed ne gr. uis forte uideat pe
tro p̄dicta adhuc passio crucis
Hanc suo ēfectam lenire curauit
exemplo . vt crucianti martyri
colenus ferret . quo semeti
nisset similē suo redēptori
moris acciperet sententiā ;
Post quā cū significauit erqua
morte clarificaturus eā . dm .
primus adiungit qd in huius
capite lectionis audiuimus .
a . dicit consequere me ; Acsi
apte dicat , quia ipse prius
pro redēptione crucis supplicii subiit nr̄amur . Cui
tu per cōfessionē nominis .
crucē pro formides . quia
gloriosior martyri palma
clarificabēris . qd in hac pre
renda magistri tui sequēris .
Iam u. ab quangelista insubdit

11

sed ipse uenies saluos faciet eos.
idē Ad saluos faciendos eos. non
mittet legatum. non mittet
Angelum. sed uenies ipse. Quis
uenies. Et ipse Angelus. certe
non pangelum. nisi qua iste sic
Angelus. ut etiā dns Angelox.
Et tenī Angeli hanc numu sum,
si xps nihil Admutaret. An
gelus nondiceretur. Si xps nihil p phetam. p phetā nondi
cetur. Exostituis ē nos Ad fi
dem. et Ad capessenda una Actu.
Aliquid psens Admutauit. Ali
qd finitum p dixit. Ixeo qd
nisi Admutauit. Angelus erit
finitum p dixit. p phetā

Bln. lat. fol. 756, f. 4v

duente mihi; Et ceter.

Oost BEATI IOHANNIS EPI. DE EADEM t.

PVTO RES IPSA exigit. ut quae
pamus; frequenter qui dem
nec uenit in cetusa le
sicut iohannes testatur. numquā
tamen sibi Adhibuit ministeria
numenox. nec pamox inferna
circa se ornamenta constituit. nec
Ad terribilem laudem sui e diuina
tus Animos populi excitauit. nisi
modo quando ut prosequitur Ascen
dit. Ideo ergo cum tanta gloria

Bln.
lat. fol. 756, f. 4v

A

Bln. lat. fol. 756

pphçta ⁊ plusqū pphçta qui
uenientē ad iordanis baptisma
dñm ostendit dicens; Ecce ag
nus dī ecce qui tollit peccata
mundi. qui ⁊ humilitatē suā
⁊ diuinitatis eius potentiam
consideranś dicit. Qui de terra
ē de terra loquitur. qui aūt
de cęlo uenit sup oēs ē. Cum in
carcere positus mittens discipu
los requisit. tues qui uenturus
es. an alium expectamus. tāq̄ nā
signoꝝ q̄ ostendeꝝ ⁊. an
ipse sit nesciat. q̄ ipsum ē
pphçtando. baptizando. ostēn
dendo clamauerat; Sed hęc cum

alīu
an expectamus. ⁊ capere
Sicut phominib; nasci dignatus
es. an ⁊iā phominib; adinfeqos
descendere dignetis insinua.
Ut quinatiuitatis tuę p̄cursor
extra descensionis ⁊iā p̄cursor
fiam. Cruentatū inferno demon
tem. q̄ iā uenisse mundo enun
tiaui; Vnde ⁊ inquisitus dñs
enumeratis potentię suę mira
culis. demoratis suę panus humi
litate respondit dicens: Cęci ui
dent Claudi ambulant lępsi mun
dantur. Surdi audiunt. mortui
resurgunt. pauperes euangeli
zantur. Et beatus ē. quīnfuerit

Bln. lat. fol. 756
B

Bln. lat. fol. 756

Sed quid existis uidere in deserto.
hominē mollibus uestitū. ecce
qui mollib; uestiuntur. in do
mibus regum sunt; Camelorū
enim pilis ut sertis uestitus
iohannes fuisse describitur;
Et quid est dicere. ecce qui mollib;
uestiuntur in domibus regū sunt
nisi aperta sententia demonstra
re. quia cælesta sed terreno reg
no militant hi qui p dō ppri
aspera fugiunt. & solis exterioribz;
p sentis sunt
dedti. molliciem & delectationē
quærunt. Nemo ergo existimet
influxu atq; studio pciosarum
uestiū peccatū de esse. Quia si

test; Mollib; cū uestitus non
qua uita peccatū. non blandim
tis fouit. sed ugore asperæ inuecti
onis. increpauit dicens. Gemma
uiperarū. quis uob demonstra
bit fugere auenturā ira. Vnde
& psalmonē dr; Verba sapi
entiū quasi stimuli. & sicut
clauu infixi; Clauus
quippe atq stimulus sapientium
uerba cōparantur. quia culpas
delinquentiū. nescium pal
pare sed pungere; Sed quid
existis uidere in deserto. pphe
tā. Etia dico uob. & plus quā
pphā. Prophetæ quippe mi

Bln. lat. fol. 756

fol. 14ᵛ

Hand C

Blu. Hat. lat. fol. 75r, f. 32r

dignā gratiarum actione collau
dans; Quia fecit mihi magna qui
potens est. & sēm nomen eius;
Nichil ergo suis meritis tribuit que
tota suā magnitudinē adilliuſ
donū refert. qui essentialiter po
tens & magnus existens fideles
suos de paruis atq; infirmis fortes
facere consueuit & magnos; Bene
autē addidit & sēm nomen eius.
ut ammonēr & audientes immo
oīs adquos eius uerba puenirent
instrueret adfidē & inuocationē
eiusdē nominis aduolare; quatinus &
ipsi sēritatis cernē ac salutis uera pos
sent esse participes iuxta illud p phē
tā; Et erit omis qui cumq; inuoca
uerit nomen dni. saluus erit; Ipsū
est enī nomen dequo supra ait;

& operat iustitiā acceptus est illi;
Concinnit aut his sēę mariæ uerbis
ipsius dni sermo quo nonnullū ma
trē que se corporaliter generare
meruit. s& & oīs qui sua p̄cepta
seruarent beatos eē p̄nuntiauit.
Cui enī docente illo quodā loco p̄tum
& miracula faciente oīs eius sapien
tiā ac uirtutes mirarentur. extollens
uocē quedā mulier de turba dixit;
Beatus uenter quite portauit. & ube
ra quę suxisti. Atille testimonium
ueritati, planū libenter accipiens.
continuo respondit. Beati quipau
diunt uerbū di & custodiunt illud.
ut ipsa quoq; mulier immo uniuer
si qui audiebant se beatos fore confi
derent si diuinis uellent obtempe
rare mandatis; Acsi aperte dicat;

Bl. 32r

Ben. lat. fr. 756
f. 32r

Hand F

Bln. lat. fol. 756, f. 22ᵛ

cula faciente atq: tempt
tantes dicebant· quo usque
animas nras suspendis· si tues
xps dic nobis palam ; Ille aũt
nos ad consideratione mirac u
lox mittebat dicens· Opera
quae ego facio ipsa testimoni
um phibent deme · ut xpo
testimoniũ dicerem nonuer
ba sed facta · Yosaũ non ag
noscentes saluatorem quope
rabatur salutẽ in medio uiae
terrae · adiicientes in malo
aistis ; Tu dete ipso testimoniũ
dicis· testimonium tuũ non est
uerum · sed ad haec ille quid

uir go in utero concipi &
pari & filium · & uocabit ur
nomen eius emanuhel · q̃d est
inter pretatum nobiscum dꝰ·
Accedat & alius testis ; Dic &
tu hieremias testimoniũ xpo ;
Hic est inquit dñs noster · & non
estimabitur alius ad illum ;
Quum uenit omnẽ uiam scien
tiae & dedit eam iacob puero
suo · & isrl dilecto suo · Post
haec in terris uisus est · & cum
hominib; conuersatus est ·
Ecce duo testes idónei ex lege
uia · ex quox testimonio non si
compuncta corda uia · sed

Ben. lat. fol. 756

Hand E

Et rlq

OME UENERABILE BEDE
PRB DEGTOE LECT
E MORTE PRECIOSA

martyrū xpi innocentum
sacra nobis est fris kmis e-
uangelii lectio recitata
in qua tamen omnium xpi martyrū
preciosa est mors designata; Qd enī
paruuli occisi sunt significat plumi
litatis meritū ad martyrii puenien dū
gtam: Et quia nisi conuersus fuerit
quis effectus ut paruulus: non possit
aiam dare p xpo; Qd inbachleem
et in omnib, finib, eius occisi fr oster
dit non solū in iudea unde ecclē coepit
orīgo sed et in omnib, eius dē ecclē fini

sed eos uehementer contestari quia siue
uiuimus dño uiuim siue morim dño
morimur; Siue enī uiuim siue morim
dñi sumus; Qd iuxta iaticiū hie
remie = Uox in rama: Id est in excelso
audita est ploratus et ululatus multi
manifeste denunciat luctū scē ecclē
quo de iniusta membroz suoz nece
gemit. Non ut hostes garriunt in
uacuum cedere sed usq, ad soliū sup=
ni ascendere iudicis: Et sicut pro mar
tyris abel ita et ia sanguinē ceteroz
martyrū de terra clamare ad dnm
luxta illud uiri sapientis: Non despi
cias preces pupilli nec uiduē si effun
dat loquela gemitus; Nonne lacri
me uiduē ad maxilla descendit et ex

Bln. lat. fol. 756

Hib. 275

nrm · quipnob incarnari · atq;
inter homines uuendi formã
dare uoluit · unigenitum suum
ihm xpm dnm · cumquo uiuit
& regnat dsinunitate spſ sci
pomnia seta setorum · Amen ·

LECT SCI EVANGLI SCO
LUCAM.

IN ILLO TEMPORE

Anno decimo imperii tyberii
cesaris · pontio pilato iudeã
tethrarca aut galilee herode ·
philippo aut fratre eius tethrarcha
ituree & traconitidis regionis ·
& lysania abilinę tethrarcha
sub principibus sacerdotum

pontio pylato iudeam ·
tethrarcha aut galileae herode ·
philippo aut fratre eius tethrar
cha ituree & tra conitidis regio
nis · & lisania abilinę tethrarca
sub principib; sacerdotiũ anna &
caipha · factum est uerbum dni
sup iohannẽ zacharię filiũ in deser
to; Qua eni illum pdicare ue
niebat · quasi ex iudea quosdam · &
multos ex gentibus redẽptui ruserat
pregẽ gentiũ · et principes iudeoꝝ ·
pdicationis eius tempora designat ;
Qua aut gentiles colligendi erant ·
& iudeę pculpa pfidię dispgenda ·
ipsaquoq; descriptio terreni prin

Bln. lat. fol. 756.
f. 34v

Bln. lat. fol. 756

G + H

fol. 34v

calciamenti eius; Et ruri sus an;
Qui habet sponsā. sponsus est;
Amici aut sponsi. qui stat & audit
eum. gaudio gaudet ppter uocē
sponsi; Hoc autem gaudium me
um impletum est; Illum oportet
crescere. me aut minui; Cccc cum
ꝓmira operatione uirtutū talis
esset ut xp̄s esse crederetur. non
solum xp̄m non se esse respondit.
sed etiam corrigiam calciamenti eius
solue re. id est incarnationis eius
my̆sterium scrutari non se dignū
esse ꝓhibuit; Cuius ecē sponsam ec
clesiam credebant. qui hunc
quia xp̄s esset aestimabant; Sed
an; Qui habet sponsam spon
& sub dmur; Illū oportet cres
re. meaū minui; Qu amre
rendum est. in quo cre um xp̄s.
quo minutus est iohannes. nisi
qđ populus iohannis abstinentiam
uidens. remotum hunc ab hominī
bus ecē conspiciens. eū esse xp̄m pu
tabant. Xp̄m uero cum publica
nis comedentē. inter peccatores
ambulantē intuens. eū non xp̄m.
sed ꝓphetā ecē credebant; Sed ad
ꝓcessum temporis. & xp̄s qui ꝓphe
ta ecē putabatur. xp̄s est agnitus. &
iohannes qui xp̄s esse credebatur.
ꝓpheta esse monuit. Implet̄ū
est qđ de xp̄o suus precursor p̄dix̄.
Illum oportet cresce

Bm. Lat. fr. 756

Bln. lat. fol. 756

appārebo ante faciem di;
Cuius sollus ūisione. non ante
ulla ēternarū rerū affluen
tia. desideriū suū satiari po
te signauit cū ait: Satiabor
dū manifestabitur gloria
tua; Verū qua non otiosi.
ac desides. sed qui uigilantiam
operib; īsudant diuina
cōtēplatione sunt digni.
sollicite p̄misit: Ego aūt
cum iustitia appārebo in con
spectu tuo; Videntes ergo
pastores. cognouerunt de uer
bo quod dictum erat illis de
xpo quia ūisio di cognitio
eius est; & hec est sola beata
minis uita ipso mutuam

ęcclę pastores inhoc maxime
sunt ordinati ut uerbi dī mys
teria p̄dicent. Cmissa quem
scripturis dicentem. mirandi
suis aūdientibus ostendant.
Nonsolū pastores. epi. prbi.
& diaconi. vel cētera ecclie
monasteriū sunt intellegendi
sed omnes fideles qui uel pa
rentes suę domus custodiā gerunt
pastores recte uocantur. inquan
tū eide suę domui sollicita
uigilantia p̄sunt; Cequicūq;
uirum salte unū aut duobus tamb;
cōtidiano regimine p̄ē est. pastoris
eiusdem debet esse officio. quia
inquantū sufficit pascere hos uerbi
dapibus iubetur; Immo unusquisq;

Bes. Lat. fol. 7576, f. 74v

STAATSBIBLIOTHEK
PREUSSISCHER KULTURBESITZ
BERLIN
Sign.: 4° Rat. 20756
Bl. 74 v

B + K + L

Cuius solius uisione. non aut
ulla terrenarū rerū affluen
tia. desideriū suū satiari pō
se signauit cū ait. Satiabor
dū manifestabitur gloria
tua; Verū qua non otiosi.
ac desides. sed qui uirtutū im
operib; insudant diuina
contēplatione sunt digni.
sollicite p̄misit. Ego aūt
cum iustitia apparebo in con
spectu tuo ; Uidentes ergo
pastores. cognouerunt de uer
bo quod dictum erat illis de
xpo. quia ipse dī cognitio.
eius est ; & hec est sola beata
minus uita ipso attestante.
ol patri cōmendans. die

sunt ordinata. ut uerbi dī mys
teria p̄dicent. Cū ipsa quem
scripturis dilecturi. mirabilia
sua audituribus ostendant;

Nonsolū pastores. epi. prbi.
& diacones. uel cetera pectores
monasterioū sunt intelligendi
sed & omes fideles qui uel par
uule suę domus custodiā gerunt.
pastores recte uocantur. inquan
tū eide suę domui sollicita
uigilantia p̄sunt; Et quicūq;
uirum salte uni aut duobus fratrib;
cōtidiano regimine p̄ximus est. pastoris
eiusdem debet p̄esse officio. quia
inquantū sufficit pascere uerbi
dapibus iubetur; Immo unusquis
uim fr. qui sua p̄uilegia uiuere

Bln. lat. fol. 756, f. 77v

STAATSBIBLIOTHEK
PREUSSISCHER KULTURBESITZ
Ms. lat. 2° 736
Bl. 74v

Ben. lat. fol. 756

109

mendaciũm · qui leuant manus
suas ad mandata dñi que diligũt ·
qui ab omni re mala prohibent
pedes suos · ut custodiant uerbũ
dñi · ista omnis suos sensus pãra spũa
li exercitui se ostendunt habere
circumcisos; Petri nisi quidẽ cultris
circũcisionẽ fieri legim · Petra
autẽ erat xp̃s; Cuius fide spe ·
& caritate non solũ in baptisma
te · sed in omni prorsus actione
deuota purificant corda bonoꝝ;
Que & ipsa cotidiana nrã circũ
cisio · id est continua cordis mũn
dati o sẽper octaui diei sacramtũ
celebrare non desistit · quia nos
in exemplũ dominice

ammirantes super his que dice
bantur de eo; Et rlq; OME
LIA ORIENIS
DE A DẼ T
ONGREGE
IN VNCIM
ea que in ortu
ihu dicta scrip
ta que sũt de eo ·
Et nunc scire poterimus singula
que que digna eẽ miraculo;
Quam obrem mirat & pater · sic eũ
appellatus est ioseph · quia nutri
cius fuit; Mirabat & mater ·
sup omnib, que dicebant de eo;
Que nã ergo sunt que de puerulo

Bln. lat. fol. 756

Ben. lat. fol 736

J

Blu. lat. fol. 752 f. 115r

Qui uoluntate nr̃i est. arbitrii sui pote
state morietur. Consūmant ergo mag
deficerii suū. et adpuerū dn̄m ihm.
eadem stellā p eunte peruenum.
Adorant incarne uerbū. in infantia sa
pientiā. in infirmitate uirtutē. cm
hominis ueritate. dn̄m maiestatis. urq;
sacramentū fidei sūq; intellegen
tiq; manifestent. quod cordibus
credum. muneribus; p̄stamur. Thus
dō. mirrā homini. aurū offerum
regi. leuiter diuinā humanq;
naturā. inuisitate ueneramur. quaq̄t
eam in subst̄antiis propriū. noneam
in potestate diuersum. Reuersis aut̃
magis in regionē suam. & trans lato ihū
in eorū examinationē

ramur. studium urm hisq; puob
gestasum subdite. Diligite casti
moniā puritatē. quā xp̄c uirgi
nitatis ē filius. Abstinete uos
a carnalib; desideriis. que militā
tant aduersus aiam. quē admodū
nos p̄sens beatus apostolus. suasit
legimus uerbis hostatur. Mali
tia par uuli estote. quia regi ꝫ mor
talium se confirmauit infantiq;.
Sectamini humilitatē. quā dn̄s filius
docere dignatus est. Induim
uirtutē patientiq;. in qua am
mas uras possimus adquirere. Qm̄
quicunctorū est redemptio. ipse
est omnū fortitudo. Quē sursū sum

Vadit ergo adnuptias dñi filius
ut quas diudum potestate consti
tuit. nunc sententie sue bene dic
tione sanctificet. Vadit adnuptias
ueteris instituti. nouam sibi per
petue uirginitatis sponsam. gen
tium deconuersione facturus.
Vadit adnuptias. que nuptie non
creaturit. Vadit adnuptias. non
ut conuiuiis delectetur. sed ut
mirabilibus innotescat. Vadit
adnuptias. non sumpturus pocula.
sed daturus. Nam cum defecisset
nuptiarum bonum. aut illi beatis
sima maria. Vinum non habent.
Cui uelut indignans. respondit dñs.

du septerni. Nec tamen pigruit be
nignissimu dñm. du magna uenti
unt. parua prestare. Et ideo uenera
bilis maria uere ut mater dñi. fu
tura prenoscens. ad dominicā preui
dens uoluntate. sollicite ministros
admonuit dicens. quodcunq. dixe
rit uobis facite. Sciebat profecto ma
ter sca. obiurgationē illa dni filiq.
sui. non irascentis offensam preten
dere sed miserantis portare mysti
rium. Tunc dns increpate matris
releuans pudore. suamq. tam pre
ciosam maiestate. ex pectantibus sa
ministris. Implete hidrias aqua.
nec mora obsequium suum obe

Bln. lat. fol. 756 f. 119r

D + N

scriptura inqua diuinitatis
et humanitatis eius mysteria densitate litterę ue
luti quadā muniuntur
petra. sed iohēs p̄cucurrit
petro · quia ac̄tiuus et
uelocius pene tota intima
diuini uerū apicū secreta uidit
contemplationis penetrus purificate
quā inbecillitas actionis adhuc pu
rificandę · Primo tamē intrat petrus
deinde iohēs · ac si ambo cucurrunt ·
ambo intrant · Qui enī scriptum
ē nisi credideritis non intelligetis ·
necessario p̄cedit fides immonu
mētū sacre scripturę · deinde se
quens ingreditur intellectus · cui
fide p̄paratur aditus · Verū hoc di
centes · non p̄ferimus petro iohēm · qui
uertex meritō dicitur · & ē summus
apostolorum · sed conferimus actioni
contemplationem purgando adhuc
animo p̄fecte purgatū · Nec conside
ramus aplicarum p̄sōarum dignitatem ·

licuit ei illud uerbum hominibus p̄
dicare quantū p̄dicari potest · ac fidu
cialiter clamat dm̄ uerbum indō p̄n
cipio esse hoc est dm̄ filiū indō patre sub
sistere p̄nuntiat · inprincipio inquiens
erat uerbum · Hoc uerbū qd est erat ·
non p tempore · sed substantia positū est ·
Positiuum aut eius quod ē sum · unde
hoc inequaliter flectitur · duplicem
habet significationē · Aliquando enī
temporales motus secm̄ analogiam
aliorum uerborū declarat · aliquan
do substantiam unius cuiusq; rei de
qua p̄dicatur sine ullo temporali mo
tu designat · idō a substantiuum uo
catur · Tale est g̃ quod ait inprinci
pio erat uerbum · ac si diceret in patre
subsistit filius · Quare autem uerbū
dicatur filius · gemina respondendi ra
tio occurrit · Verbum filius uocatur ·
quia sicut forinsecus aurchana mētis
uerbo pandimus · ita dē pat̄ p filium
hoc est p uerbum suum mundo innotu
it · Vel ideirco uerbū filius uocatur ·

Blu. lat. fol. 756 . f. 141r

Mus. Nat. 20756
Bl. 141

S + R + U

165

nonbjcagndo patiare· ſ bis portius
insultandoꝝ tuit contraire·

Vnde oportet fratres· ut quoti
ens uerbū doctrinę celestis·
Aliquid contrarium Auditorib; patisenserimus· immitte
mur· tristiciā cordis eorū· qui
passum incarne di uerbum dig
no dolore compassionis tenebant·
Quotiens uero idem uerbū inau
ditorum fidelium mente pdi
lectionem resurgere· Atq; Ad
gtam conditoris nri· pbona ope
ra pficere uidemur· gaudeam
cū eis· qui xpm resurrexisse a
mortuis· Atq; Adcaelos ascen
dere uotis aspexere felicibus·
Sane quod castas· simplices· et ge

tis Accepimus· dm sitiens anima
prius timore compungit· postea
amore· Prudens sese in lacrimis
afficit· quia dum malorū suorum
recolit· ꝓ his ꝓpeti supplicia ęter
na ptimescit· quod est imū turtu
re· siue pulli columbę· ꝓ peccato
offerre· At dum longa meroris
anxietate fuerit formido consup
ta· quędā iam de ꝑsumptione ire
nię securitas nascit· et in amore
cęlestiū gaudiorū animus inflam
matur· Et qui prius flebat ne
duceret ad supplicia· post modū
flere amarissime incipit· quia
differt a regno· quod est de alte

Blu. lat. fol. 756, f. 165r

Bln. lat. fol. 756

N + P

Bln. lat. fol. 756, f. 172v

uulnus peius dolore post curam
lestus homine sordidari post
gratiam. Quare mdul gentie
m gratus est qui post ueniam
peccat sanitate indignus e qui
sema post qua curatus est uul
nerat. Nec mundari meret.
qui se ipsum post gratia sor
didat. porro qui post absolu
cionē non peccat. meretur
& premium; Qui post cura
cautus e. sanitatis possida& do
num. Qui gratia inlesam tenu
erit. eternitatis accipia& regn
nu. Graue est enī hominem
instructū deluī quere. qua

Nillo tpr. Dixit ihs turbis similitudi
nem hanc; Exiit qui seminat se mi
nare semen suum; & dum seminat
aliud cecidit secus uia et conculca
tum est. & uolucres celi comederunt
illud, &rlq OMT BTI GREGO
RII PAPE OE EADE LEC,
Sci euangelii qua modo
fratres kmi audistis. expo
sitione non indiget. sed ammonicio
ne; Qua enī psema ipsa ueritas ex
posuit. hanc discutere humana
fragilitas non psumit; Sed est quod
sollicite in hac ipsa exposicione do
minica. pensare debeamus. quia si
nos uobis semen uerbum dei sumus

Bln. lat. fol 756

N + Q

f. 172v

Blu. lat. fol. 756 , f. 172v

aulnūs pe uſ dolōre poſt curāmo leſtus homīe ſordidari poſt gratiam. Quare mdul gentie m gratus eſt qui poſt ueniam peccat ſanitate indignus ē qui ſeme poſt qua curatus eſt iul neatt. Nec mundari meret. qui ſe ipſum poſt gratia ſor didat. porro qui poſt abſolu cionē non peccatt. meretur & premium; Qui poſt cura curatus ē. ſanitatis poſſida& do num. Qui gratia inleſam tenu erit. eternitatis accipia& reg nū. Graue eſt enī hominem m ſtructū delin quere. qa

Nillo tpr. Dixit ihs turbis ſimili tuidi nem hanc; Exiit qui ſeminat ſe mi nare ſemen ſuum; & dum ſeminat aliud cecidit ſecus uia & conculca tum eſt. & uolucres celi comederunt illud, &rlq OMT BEATI GREGO RII PAPE OE EADE LEC, Sci euangelii quā mōdo fratres karī audiſtis. expo ſitione non indiget. ſed ammonicio ne; Quā enī pſemet ipſa ueritas ex poſuit. hanc diſcutere humana fragilitas non p̄ſumit; Sed eſt quod ſollicite in hac ipſa expoſicione do minica. penſare debeamus. quia ſi nos uobis ſemen uerbum. dei mun

1

Bln. lat. fol. 756

N + Q

f. 172v

interra pax hominibus bone
voluntatis. Laudent ergo illi
competenter. Laudemus & nos
obedienter. Sunt illi nuntii ei.
simus & nos pecora ei. Impleant
illi loco mensam ipsorum. impleant
interra presepe nrm. Plenitudo
eni mense ipsorum est. quia in
principio erat verbum. et verbu
erat apud dm. & dicebat verbum.
Plenitudo presepii nri est. quia
verbum caro factum est et habita
vit in nobis. Vt eni panem angelo
rum manducaret homo. creator
angelorum factus est homo. Illi
laudant videndo. nos credendo.
qm multa multitudo dulcedinis ei.
quam abscondit in mentibus se.
Et a parte enim scimus. donec veni
at quod perfectum est. cui capien
do ut idonea prestaremur. ille
qualis patri in forma dei. in forma
serui factus est similis nobis.
Reformavit nos ad similitudinem dei.
& factus est filius hominis. Nunc
filius dei. multos filios hominum
facit filios dei. et nutritos seruos
pulibilem formam serui. perficit libe
ros aduidendam formam dni. Filii
enim dei sumus. & nondum apparuit
quid erimus. Et scimus qm cum
apparuerit. similes ei erimus. qm

Bln. lat. fol. 756, f. 181v

Ben. Lat fol. 756 f. 181v

S

sc̃onatus cęlestis effectt. Per illum p̃
didimus gratiam priorem. p̃istum re
cepimus ampliorem. Ille quippe nobis
intulit peccati maculam cum qua nas
ceremur ad supplicium. iste nobis con
tulit iustificationis gratiã ut renascere
mur ad regnum. Per illum nos filios
seti generatio carnalis effecit. per istũ
nos filios dei generatio spiritalis exhibuit.
Ille nos uitiis subdidit. iste nos florére
uirtutibus fecit. Ille nos per uitia de
iecit quoprimus cęcidit. iste nos per
uirtutes eleuat. quo primus ascen
dit. Ille quippe primus cecidit in
infernum. iste primus conscendit in
cęlum. Interea fas̃ dignum est ut in
die dominicę natiuitatis. diem quoq;
dominicę resurrectionis sollemniter
audiatis. Vnigenitus enim dei sicut
pro nobis dignatus est nasci. sic pro no
bis secundum carnem dignatus est mori.
dignatus est enim suscitari. Iste quip
pe dies est uisitationis. ille redemptio
nis. Opus enim gratiæ qua nos dei uni
genitus saluos fecit conceptus in utero
coepit. ipsumq; opus gratiæ de sepulchro
suscitatus implebit. Conceptus in
utero factus est ut iacens mortis nre.

Bln. lat. fol. 756

STAATSBIBLIOTHEK
PREUSSISCHER KULTURBESITZ
BERLIN
Sig. 4° Cat. 20756
Bd. 190

T + S

natura eñ que inprimo homine amalo an
gelo captiuata fuerat. ipsa nunc insecundo
homine sup oñs bones angelos regnat.

Natura que inprimo homine mundu pec
cato pollut. ipsa insecto homine mun
dum apeccato mundauit. Primus ho
mo de terra terrenus. sedr homo de celo
celestis. Primu hominē mulier corrup
ta mente decepit. sedm hominē uirgo
incorrupta uirginitate concepit.

Inprimi hominis coniuge nequitia dia
boli seducta deprauauit mentē. insedi
autē hominis matre gra dī. mentē
integra seruauit. carnē. Mater con
tulit firmissima fidē. carni abstulit
omino libidinē. Quī igitur misera
biliter propeccato damnatus est homo.
ideo sine peccato mirabiliter natus est
dr homo. Ad tendite fr medicinalis
gratie lineas. diuina nobis benignitate
monstratas. Tunc adeuā angelus ma
lus accessit. ut per eam homo quem
dr fecerat adō separaretur. Nunc
autem admariā bonus angelus uenit.
ut inea humane nature dr unigeni
tus uniretur. Venit adeuam diabolus
ut uitam nobis maligmus auferret.
uenit admariā gabriel ut uitam red

Bln. lat. fol. 756, f. 190r

Ben. Lat. fol. 756

f. 190r

Luke 5:1

Sola diuine scripture precepta edidit
quatenus nobis sue patientie pbet
exemplu: ut quotiens a prauis hom
nibus aliquid patimur. ad doctri
na excitemur potius qua a duin dic
tam; Pensate quanta e patientia
di. quanta in patientia nra; Nossi
iniurius aut aliqua lesione puocam.
furore p moti. aut quantu possum
nosm ipsos ulciscimur. aut qd n
possumus facere minamur; Ecce
aduersitate diaboli dnsptulit &
nihil ei nisi mansuetudinus uerba
respondit; Postat que puniri po
tetat. ut hoc in laude eius altius
crescer & si hostē suum n extinguen

Sed quia his dieb; lectio egrue. na quadra
ginta dierum abstinentia nri re
demptoris audiuim. quia quadrage
sime tempus in choamus discutien
du nobis est. quur hec ipsa abstinen
tia p quadraginta dieru numeru
custoditur; Moyses eni ut lege
accipere & secundo. diebus quadra
ginta ieiunauit; Helias in de
serto. quadraginta diebus absti
nuit; Ipse Aut. auctor hominu adho
mines ueniens. in quadraginta
dieb; nullu omimodo erbu sumpsit;
Nosquoq. in quantu possum. ann
o quadragesime tempr. carnem
nram p abstinentiam affligere

Blu. Lat. fr. 756 f. 212 v
Blu. Lat. fr. 756

Bln. lat. fol. 756

Hand V

Blu. lat. fol. 756 . f. 221r

ceciderisse; Nec intellegit astu
quia illi conatur ruinā suadere
quin solū cadere nō potest sed
ruinas uenit eī dare lapsorū;
Dns eī uidetū ē erigit elisos.
Dns soluit cōpeditos; Quicirgo
uenerat nō decipi sed decepta
saluare exploratas artē tuta
mensura cautissime responsio
nis eua caute ut tenebrosus hostis
nō solū mysteriū. pnob. ppositū
videre nō possit sed magis magisq;
responsis dominicis circūactus
obscuriore ēfundetur incerto;
Aut eī illi spiritālis plu bella
tor inuectus. Scriptū ē. nūcepta
istasufficium. Tercię adhuc temp
tationis laqueos nectit. Dixit in
quidillū immonte excelsum ual de.
& ostendit eiomnia regamundi
& honores eorum dicens. Hec omā
tibidabo sipro cidens adoraueris me;
Solliciteris aduertite. quia cadere
est omne quod suadet inimicus. Vere
enim perdit omis qui adorat diabo
lum & uere cadit qui potestates
honoresque mundi partes sacri
legas inimico promittente sectam.
Sed dns ac saluator noster solita
eum responsione confundit di
cens. Vade retro satana scriptū
est enim. Dnm dm tuum.

Blu. lat. fol. 756 f. 221v

221r

STAATSBIBLIOTHEK
PREUSSISCHER KULTURBESITZ
BERLIN
Signatur: Ms lat fol 756

R + W

matutina susceptione p fruimur. ut
gloriosius post modū solis splendore
potiamur. Sed qm̄ sic dic apls lex III
spiritalis est. & spiritalibus spiritalia
lia conparanda sunt. solē hic iusti
tię arbitror designari. hoc ē xpm
dn̄m qui nobis ignorantiae tenebris
& peccatorū cecitate sub mersis.
cęlestis doctrine suę lumen infu
dit. & quos non habebamus oculos
cordis inseruit & uelud radios quos
dam apostolos suos misit. qui nos de
nocte terrerima delinquentiae
liberarent & paulatim resolutis
in nobis tenebris peccatorum matu
tina susceptione consuescerent ut
p fecti facilius possimus solem rē
solis ardorē. hoc est primum nos
prę ceptis simplicioribus erudirent.
quo capaciores efficerent cęlestiū
secretorum. huius itaq; solis iusti IIII

Bln. lat. fol. 756

Hand K

Ben. Cat. fol. 756

f. 242ᵛ

Neuste Sp.

OOMC I· PALMUS SER
ti BEATI MAXIMI E
piscopi DE PSALMO XC
PRIMO

PSALMI VIGESIMI PRIMI.

Qui lectus est seriem decursu
ri diligenter prius debemus inten
dere. quid in sup scriptione contine
at. ut cognita eius origine. intelle
gentiā ipsius faciliuſ consequamur.
& manifestato capite. possint rec
tius mentia distribui. In finem
pro suscepTione matutina. psalmus
ipsi dauid. Nisi fallor suscepTio ma
tutina solis ortum semp ante ue
nit & prius quā orbem radiorum
clarus splendor. in lumina & matuti
num noctis tenebris terminum
ponit. ac resoluta sensim caliginis
cecitate rebus cunctis faciem quedā
ac lumen infunditur. Et cū uelu

Bln. lat. fol. 756, f. 242r

STAATSBIBLIOTHEK
PREUSSISCHER KULTURBESITZ
Sign.: Mus. Mat. 10 756
Bl. 242r

Linke Sp.

quia nihil nobis resistentibus dō · Hoc est quod
dicit apostolus · Corpus quidem mortuum est propt̄ peccatum.
spūs autem uita est propt̄ iustitiam · Si ergo spūs eius
qui suscitauit ihm̄ amortuus habitat in uobis · Qui suscitauit
spūm eius · uiuificabit & mortalia corpora uestra per inhabitan
tem spūm eius in uobis · Liberum ergo arbitrium perfecte
fuit in primo homine · in nobis autem ante gratiam non est
liberum arbitrium ut non peccemus · sed tantum ut peccare
nolimus · Gratia uero efficit · ut non tantum uelimus
recta facere · sed etiam possimus non uiribus nr̄is · s· liberatoris
auxilio · qui nobis etiam p̄fectam pacem in resurrectione
tribuit · quae pax p̄fecta bonam uoluntatem consequitur ·
Gloria enim in excelsis dō · & in terra pax hominibus
bonae uoluntatis ·

Ms. lat. fol. 759, f. 51v

51 v

Hand A

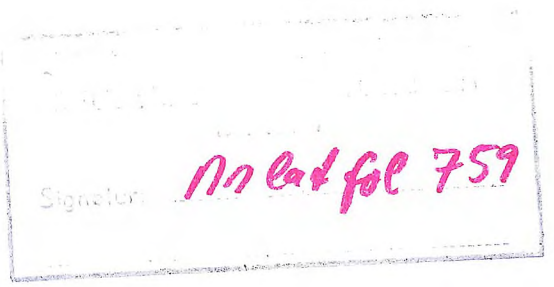

f. 57 v

opinemur esse in arboribus. et holeribus. et lapidibus. et ceteris huius
cemodi creaturis. Hic enim error manicheor est. neq; angelos seō
uanitati subiectos ee. arbitremur. et debis existimemus quod libera
buntur a seruitute interitus. cum interitu utiq; non sint. sed omnem
creaturam in ipso homine sine ulla calumnia cogitemus.
Non enim creatura ulla ee potest nisi aut spiritalis quae excellit
in angelis. aut etiam in nuda bestiarum satis apparet.
aut corporalis quem uideri et tangi potest. Omnis autem
est etiam in homine qua homo constat animę & cor
pore. Ergo creaturę reuelationem filiorum dī expectat.
quicquid nunc in homine laborat. et corruptioni subiacet
illam scilicet manifestationem. de qua idem dicit apls.
Mortua enim estis. et uita ura abscondita est cum xpō
in deō. Cum xpc apparuerit uita ura. tunc et uos appa
rebitis cum xpō in gla. Dicit enim iohannes.

Bln. lat. fol. 759

Ben. lat. fol. 759

B

f. 59r

ut intellegamus quia necesse est propter hanc uitam subditos nos esse
oportere non resistentes siquid illi auferre uoluerint · in quo sibi pote
stas data ē de temporalibus rebus · quę quō transeunt · ideo ista sub
iectio non in bonis quasi pmansuris · sed in necessariis huic tempori
constituenda ē · Iam quō dix̄ · necessitate subditi esse · nequis n̄ in
tegro animo & pura dilectione subdit' fier & huiꝰmodi potestatib;
addidit dicens · N solū propt̄ irā̄ · sed eciā̄ ꝓpter conscientiam ·
ideſt ad irā̄ euadendā̄ · quod potest eciā̄ simulate fieri · ſ ut in tua
conscientia certus sis illius dilectione te facere · cui subdit' fueris
iussu dn̄i tui · qui om̄s homines uult saluos fieri & ad agnitionē̄
ueritatis uenire · & hoc enī cū diceret apls · de ipsis potestatibus
agebat · hoc est quod seruis alio loco suad & · non ad oculū̄ seruientes
quasi hominibus placentes · ut idipsum quod subdunt̄ dom̄i
nis suis · non eos oderint · aut fallacius promererī desiderent ·

Bln. lat. fol. 759

Bln. lat. fol. 759

C

f. 67r

Videſ quomodo noſ & coniungit & diſcernit. Multoſ filioſ inquit in
ducendſ mgl̄am. hic coniunxit. auctoreminquit ſalutiſ eoꝝ. hic
diſcretuit. Quienim ſc̄ificat. & qui ſc̄ificantur. exuno omneſ. Ecce
iterum quomodo coniungit honorandſ. & c̄ſolandſ. & xp̄i fr̄ſ eoſ nominandſ.
ſecd̄m quodexuno eoſ eſſe dicit. Deinde munitaſſermonē ſuum. & oſtendit
deuſ. qm̄ de eo qui ſecd̄m carnem eſt dixit. Qui enī ſc̄ificat. hocē xp̄c
& quiſc̄ificantur. hoceſt noſ. Intueriſ quantū inter eſt. ille ſc̄ificat.
ſc̄ificam enim noſ. Addidit. Exuno om̄ſ. Unuſ eſt enim d̄ſ aquo omnia
ſedille aliter. Aliter & noſ. Ille quaſi propriuſ filiuſ. noſ uero quaſiadoptiui.
Attamen unum habemuſ patrem dm̄. Ille quaſi propriuſ ſc̄ificat. noſ
iii. ſicut adoptiui ſc̄ificam. Propter quam cauſam. non confundit.
fratreſ eoſ uocare dicens. Nuntiabo nomentuum fr̄ib; meiſ. In medio
quoddixit. non erubeſcit eoſ fratreſ uocare. demonſtrat. n̄reincarnē eſſe

Bln. lat. fol. 759

Ben. Lat. fol. 759

D

f. 78r

promissã olim patribus· et sic omnes perierunt in heremo preter duos tantúmodo·

Tres itaque requies apostolus memorat inhac epistola· unam sabbati qua dñs requieuit ab operibus suis· Secundam in palestina inqua ingressi israhelitæ requieuerunt erant ꝙ miseria multa et laboribus· Tertia quę uera est requies· hoc est regnu ęloru· Ad quam quos peruenire contigerit reuera requiescunt a laboribus et difficultatibus suis· De qua hic prophęta loquitur ad uos israhelitas dicens· hodie si uocem eius audieritis ne obduretis corda ura· Ne similia patremini qualia progenitores uri passi sunt et priuati sunt requie promissa· Aliquando enim audierunt patres uri uocem illius per moysen et obdurati sunt· ergo tunc per prędconem locutus est quando obdurastis corda ura· per se nunc loquitur mollescant corda ura qui prędcones ante se mittebat· ipse uenire dignatus ē ore suo hic loquit qui

Ble. lat. fol. 759, f. 81v

81v

Ben. lat. fol. 759

f. 81v

nem donorumdi · quienepistola adcorinchos beatuspaulusenume
ret · et bonumgustatis uerbumdi · hicdocetmā dicitevnangelicā
uirtutes uēturiseculi cognouistis · quēē revelatio futuriseculi
nisi resurrectio & uita beata quescit promittit? · hēcomāndoctrina
fidei · ingrādi per baptismum illuminati · accepistis & cognouistis
scitotece certissime · si unpeccatisiterum cadetis · impossibileēē uos reno
uari uterumad pemtentiā · Adpemtentiamdixit · hocest ppemten
tiam · Quidergoexclusaest pemtentia in post baptismum · absit Sed
renouatio p sacri baptismatis lauacrum · Secundauice fierinnpotest;
renouaridixit hocestnouumfieri Nouiquippefacere hominem
sacri baptismatisest · dequo prophetauit · Renouabit sicut
aquile iuuentus eius · Cuius uirtus idest baptisma assacri
mi crucis et sepultum xpi constat · Prorsde subunxit · Rursus

Bln. lod. fol. 759

Bibl. lat. fol. 759

F

. susceptae humanitatis gloria declaratur · Nam hoc uerbo
sedere illud designauit · ut caput nrm xps ad patris cognoscerętur
dexterum collocatum ideſt diuinae maiestatis sublimitati. In qua
parte ponendi sunt qui a perfidis eiusdem saluatoris munere segregant[2] ·
Omnis enim pontifex ad offerenda munera & hostias constituitur.
Unde necesse est & hunc habere aliquid quod offerat · Sacrifices
uero ueteris instrumenti statuti sunt legalia offerre munera
hostias prosus sicut superius dixit. Et eam propopuli peccatis ·
Unde necesse est saluatorem nrm in diebus carnis suae aliquid habere
ad offerendum pro nobis · Dum in sempiterna diuinitatis sue natura
non habuit quid offerret. sumpsit ex nobis. quod pro nobis offerri
potuisset. ideſt carnem humanam · Quid tam aptum immolationi
quam caro mortalis pro mortalibus? Aut quid tam mundum pro mun-

Ber. lat. fol. 759, f. 102r

Ben. lat. fol. 759

G

f. 102r

bitabo inillis & in ambulabo sedillius fiunt tota ueteris testamenti
corporis mundatio; Nunc uero spiritalis est mamimo sanguis xpi.
ideo dicit; hic est sanguis noui testamenti in remissionē peccatoꝝ;
illis quidē in superficie aspergebat. & iterum diluebat aspersus
eq; cui cruentatus semp deambulabat populus; In anima uero.
non tacta est. sed ipsū essentiae cōmisceatur sanguis; Contemillā fa
cies & mundam. & adillam inenarrabilem pulchritudi
nē p ducens. propter hoc agni occisio fiunt. & sanguis eius sup
liminaribus liberandoꝝ inlitus; Propt hoc & ita omnia sacrificia
ueteris testamti legunt. & hoc unū sacrificiū designare. p quod ue
xxiij. rē remissio peccatoꝝ. & mundatio animę inueterni; Necesse ē ergo
s. exemplaria quidē celestiū his mundari. ipsa autem caelestia melioribus
s. hostiis quā istis; Nonenim inmanufactis ibis introuit exemplaria uroꝝ

Ble. lat. fol. 759 . f. 107v

Ber. lat. fol. 759

]

f. 107v

Prout dicere firmā & substantialem quæ perire non posset sicut ista terrena perit. Deinde laudans eos dicit. Nolite ergo amittere confidentiā uestrā quæ grandē habet remunerationē apud dm. Apparet quia in magna confidentia erant apud dm. quā ne amitterent instantissime eos hortat. Facilius enī integrā conseruantē quā amissa recuperentur. Nihil enim uobis necessariū est. nisi ut stetis firmiter & permaneatis in fortitudine uirtutū. quæ magnā habet remunerationem apud dm. Patientia enī uobis necessaria ē & uoluntatē dī facientes reportetis promissionem. O quanta magnitudo exhortationis istius & consolationis. Uno quippe opus habetis. id est ut perseueretis in agone donec recipiatis coronam condignam laboribus uestris. Quia non qui coeperit coronabitur. sed qui perseuerauerit in certamine usq; in finem hic saluus erit. In patientia siquidem possidebitis dicit dns animas uestras. Reportetis dixit. id ē accipiatis promissionem dī.

Bln. lat. fol. 759, f. 114v

114 v

Ben. lat. fol. 759

k

f. 114v

sum exposuit eis euangelium quem predicabant ecclesiis cum iam illud exposuisset
coram omnibus; non ideo factum est quod aliqua falsa dixerat ut seorsum paucioribus
uera diceret, sed aliqua tacuerat que adhuc parvuli portare non poterant qualibus
se adcommodos docuisse dicitur non esse iam; falsum enim, nihil licet aliquando autem
aliquid ueritatis tacere utile est perfectionem ipsius opus erat ut sciret ceteros apostolos;
Non enim sequebatur ut fidelis esset ueramque rectam teneret fidem, nisi
etiam apostolus ee deberet; Illud autem quod subiungit ne forte in uacuum
curro aut cucurri; non ad illos cum quibus seorsum comulit euangelium sed ad
istos quibus scribit quasi per interrogationem dictum intellegendum est utrum ex eo
apparet et non illum in uacuum cucurrisse aut cucurrisse quia iam etiam ante hanc
ceterorum nihil ab euangelii ueritate dissentire approbatur; Sed neque timuit
quum tecum erat inquit compellere eum circumcidi cum esset grecus; Quamuis enim
grecus esset et nulla ei consuetudo aut cognatio parentum circumcidi cogeret
sicut timotheum; facile tamen etiam istam circumcidi permisisset apostolis; non enim tali circumcisione salutem docebat auferri sed hinc
confirmaretur spes salutis hoc ee contra salutem ostendebat;

Bln. lat. fol. 759

Bln. lat. fol. 759

f 119r

si non intelligantur · sola seruitus est · qualis erat in populo iudeorum · & est usq; ad
huc · Siant & obseruentur illa & intelligant² · Nam modo nihil obsunt · sed & iam
prosunt aliquid si tempori congruant · sicut & ab ipso moyse prophetis quoq; obserua
tasunt congruentib; illi populo · cui adhuc talis seruitus utilis erat · ut subtimore custo
diretur · Nihil enim tam pie terrea animā quā sacramentū non intellectum ·
intellectui autem gaudium pium parit · & celebrat² libere si opus est tempori ·
Siant non est opus · cū suauitate spūali tantū modo legitur & tractat² · Omē autē
sacramentū cum intelligitur · aut ad contemplationē ueritatis refertur · aut ad bo
nos mores; ex contēplatio ueritatis in solius dī dilectione fundatae · bonos mores in di
lectione dī & proximi · In quib· duob· pceptis tota lex pendet & prophetę · Nunc
igitur · quē admodū circumcisio carnis & cetera huiusmodi legis opera · ubi iam gra
fides est non sint necessaria uideam · Hoc solum inquit uolo discere a uobis · Ex opib· legis spm accepistis · an ex auditu fidei · Respondetur utiq· ex auditu fidei ·
b apto enim predicata est eis fides · In qua predicatione utiq· aduentū & psaentiam
sci ipsi senserant · sicut illo tempore in nouitate mutationis ad fidē · eram sensibilibus
miraculis presentia sci ipsi apparebat · sicut macab; apostolorū legitur · Hoc autē

Bles. Lat. fol. 759

Ben. lat. fol. 759

M

f. 123r

non hic dñs significauit esse. sed illc qui se laqueo suspendit. Nimis errant. nec ad tem
dum se contra aplm disputare qui ait. Xpc nos redemit de maledicto legis
factus pro nobis maledictum. quia scriptū ē. maledictus omnis qui pendet in ligno.
Qui ergo pro nobis factus ē. maledictū. ipse utiq; pependit in ligno. id est xpc
qui nos liberauit a maledicto legis. ut nō ia timore iustificaremur in operi
bus legis. sed fide apud dm. que nō per timorē sed p dilectionē operatur.
S pc enīm ēt qui hoc per mo ꝛ sen dixē. utriq; prouidit. ut et timore insibi
lis pene custodiret. qui ndū poterant ex inuisibilibū fide imere. et ip
se timorem istū solueret. suscipiendo qđ timebatur. qui timore sublato
donū dare poterat caritatis. Nec in hoc qđ maledictus appellatus est qui
pendet in ligno. contumelia in dnm putanda est. Ex parte quippe mor
tali. pependit in ligno. Mortalitas aūt unde sit. nota sit credentibus.
Ex pena quippe ē. et maledicto peccati primi hominis. quā dns suscepit. et

Bln. lat. fol. 759, f. 124v

124 v

Ben. Cat. fr. 759

N

f. 124v

C estus ergo depromissione di. officio gignendi. accessit ad statem iam graue
quà in annis ui genitoribus corporali copulatione deseruerat. Nonem
obaliud apostolus adiuncta earum mulierum figura interpretatur. qd
per propheta dictum é. qm multa filii deserte magis. quam eius que hab&
uirum cum ea marito prior sara sit mortua. neq; inter eos ullum ex
tulit diuortium. Vnde ergo illa desecta. aut illa habens uirum.
nisi quod abraham propagande proli seruam. ad agar ancille
fecunditate a uxoris sa sterilitate transtulerat. Ipsa tamen per
mittente. et ultro offerente. ut maritus eius de ancilla susciperet filios
A nisi qua enim iustitie regula é. quam commendat ad corinthios
idem apostolus. Mulier sui corporis potestatem non habet. sed uir. Simi
liter autem et uir sui corporis potestatem non habet. sed mulier.
I thuius modi enim debita. sicut certa ineorum quibus debentur
potestate consistunt. Cui potestas. qui fraudem non facit. ille
castitatis coniugalis iura custodit. Senectus autem parentum.
isaac ad eam significationem ualet. quoniam noui testamenti populi
quam uis sit nouus. predestinatio tamen eius apud dnm. et ipsa
ierusalem celestis. antiqua est. Vnde et iohannes ad partos dicit.

Bln. Lat. fol. 759

Bl. Cat. fol. 759

f. 132r

mente diligit dñm. diligat et proximu tanquã seipsum. quia hoc ubi/ illeque
ex toto corde. ex tota anima diligit. Item diligere proximum. ideo omnẽ homi
nem tanquã seipsu. quis potest. nisi dñm diligat. cuius precepto et dono dilectio
nem proximi possit unplere. Cum ergo utriq; precepti ita sit. ut neutru
sine altero possit teneri. et iamuni hoiu commemorare plerũq; sufficit. cũ
agitur de operib; iusticiæ. sed opostumus illud. de quo quisq; facilius conuin
catur. Unde iohannes dicit. qui non diligit fratrẽ suu. quẽ uidet. dm quẽ
non uidet. quomodo potest diligere. Mentiebant enim quidã dilectionẽ di
sci habere. et de hodio fraterno eam habere conuincebantur. de quo uidicare
incotidiana uita et moribus facile. Si aui mordetis inquit. et comeditis inui
cem. uidete ne ab inuicẽ consumamini. hoc eni maximo uicio contentionis
et inuidentiæ. pnicio sedisputationes inter eos nutriebant. male de inuicẽ loquendo
et querendo quisq; suã gloriã. uanã q; uictoriã. Quib; studiis consumitur societas po

Bln. lat. fol. 759

Ben. lat. fol. 759

P

f. 135r

Aqua hoc verbum primū ei dictū a dño est qđ secūđ decōnumeratione meretri
cis mulieris. Unde stati inferit. Dixit dñs ad osee. Vade sume tibi uxorē
formacionis & fac filios formicationū. qua formicans formicabit terra a dño.
Licet ꝗdā hoc mixta litteram acta contendant excusantes ppha ea culpa
formicationis utpote qui dicepti sint hoc obedierit nec attendentes qđ dñs nihil
tam iustū nihil turpe unqua peipit. Meliorem intellectū uxor
tam iusti cossensus accipiendū est. sicut illud qđ ezechiel dictū
est. Dormies sup latus tuum sinistrum. ccc xc. diebus. & nomine conuer
tes inlatus aliud. & rursum dormies sup latus aliud dextrū. xl. diebus.
Illudquoq; quod hieremię incarcere clauso peipit. ut int innumeras
gtes populus israhelitico inimicas pgat adeu fratem. & ibi abscondat lūbare.
qđ possedere. quinec int suos positus aduendicione sua agri exire
potuit. sed eos pgens quasi pditor & delator suos. eorum ab ipsis capt⁹
& liberatus atq; incarcerem collocatus est maximeq; cū nūc hos
ub; ierusalē obsessa. & undiq; uallata erat. Quantū autem ad
litteram pmet. uxor formicationū est. q. multos pauet libidini
adulteraq; supuirum suū inducit alienū. filii uero formicationū sunt
quidam ex coniugio nascunt. tabuit & accepit gomer filiam debala
im. & concepit & peperit filium. Qua haec oma ut superius dictum est.
spiritalit sunt accipienda. osee quisaluator int pat. dñm ihm xpm
significat. Qui uenies pincarnationis mysteriū. accepit uxorem
formicationū plebem scilic iudaicā. quedam unū & uerū reliquen
do uana demonū portenta uenerabat. ex qua genuit filios formi
cationū. qui oms ostendit. ee. sub peccato. Unde bene uxor for
nicationū gomer dr. quod nom int pat. p fecta siue consuta
in malo uidelicet ope qđ nulli dubium est ad eandem plebem
pinere. Ideoq; & ia congrue filia debalaim. ee. phibet.
qui uoluptas int pat. qui semp sua sequi studuit uoluntatem.
Quę genuit filium hoc est forte populum in malum. Si uero hoc
aliquis p scripturā uolentes. in boni partem uoluerimus int pat.

Bln. lat. qu. 667

fol. 2r

Hände A + B + C

Et sicut ille ꝑdidit paradisū · ita isti ꝑdent terrā quā ac
ceperant in hereditate · ℣ Ibi hoc mandauit siue de illa in pa
radiso · ℣ Preuaricati sunt in me · iuxta qđ apostolus inquo
omnes peccauer̄ · Cotidie de illa deos dns qui intra ecclam sunt
& peccant · & qui extra ecclam cōmorant̄ ad poenitentiā uocat
& misedam recte q; fidei scientiā dies · Misedam uolo · & cō
uidentē beni tales offerre dōmunera & sectari humilitate · & fa
cere elemosinā · quę sacrificia uocarent̄ · sicut rectitudine
fidei & bona uoluntate ꝑcederent · Sed cū misedam · & recta
abiecerint disciplinā · frustra se truncato capite · cetera mem
bra habere iactant · Preuaricati sunt · eni pactū dī in ecclā ·
sic ada in paradiso · Ideoq; qmodo ille a paradiso · ita isti
ꝑcient̄ abecclā · ℣ Galaad ciuitas operantiū idolū · Galaad
nomē ciuitatis · t montis · si hic ponit̄ · Stante
sita trans iordanen · tribu gad · In hac urbe · idolū primū
e cōsecratū · qua habitabat̄ a sacerdotibus · Erat eni de ciuitas
fugitiuoz · Sed quanto celebrior · & maioris erat auctoritā
tis · ge in parte sacerdotū fuerat delegata · tanto principiū idola
trie · & malor̄ omniū fuit · Itaq; isti idola ꝑmū cōsecrar̄ ·
ꝑmi ab assiriis capti · & in captiuitate ducti · ℣ Sub planta
ta sanguine · Legim̄ in libro regū · qđ hiehu unct̄ in ramoth
galaad in rege deleuerit secdm ꝑceptū dni omnē domū
aap · id est · lxx · eius filios · & cetera q; illi consentientes in
malis · Quapꝑter ipsa ciuitas sub plantata · id est humilia
ta sanguine dr̄ · Vel & illa qe unctā sanguinis · quē
fundebat · sicut inferius ostendemus · supa uenit ·

Et quasi fauces uoraginis latronū · fauces uoraginis latronū scauernę
ceteraq; loca abdita · in quib; absconsi ꝑtereuntes expoliant
& interficiunt · Huius modi habitacula erant in ea de regio
ne · Idcirco dr̄ qđ sit galaad quasi fauces latronū · quia sic
illi latentes denudabant · & interficiebant homines · ita

Ben. lat. 9vo. 667

— 36 —

fol. 26r

Hand A